

GAMTOS TYRIMŲ CENTRAS

TVIRTINU: .....  
Gamtos tyrimų centro direktorius  
Habil. dr. Mečislovas Žalakevičius

MOKSLINIO TYRIMO DARBO

**EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS PAUKŠČIŲ RŪŠIŲ, KURIŲ APSAUGAI  
BŪTINA STEIGTI TERITORIJAS, BŪKLĖS ĮVERTINIMAS**

**2010 M**

(2010 m. liepos 10 d. sutartis Nr. 4F10-83)

**ATASKAITA**

Darbo vadovas:

Gamtos tyrimų centro jaun. mokslo darbuotojas

**Liutauras Raudonikis**

Vilnius

2011

## TURINYS

<b>1. DARBO PAVADINIMAS</b> .....	<b>1</b>
<b>2. DARBO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI</b> .....	<b>1</b>
<b>3. METODIKA</b> .....	<b>1</b>
<b>4. ĮVADINĖ DALIS</b> .....	<b>1</b>
<b>5. MONITORINGO DUOMENŲ, 2010 M SURINKTŲ PAGAL VALSTYBINĘ APLINKOS MONITORINGO PROGRAMĄ, ANALIZĖ</b> .....	<b>10</b>
RUDĖ (AYTHYA NYROCA) .....	10
JŪRINIS ERELIS (HALIAETUS ALBICILLA) .....	14
NENDRINĖ LINGĖ (CIRCUS AERUGINOSUS) .....	18
PIEVINĖ LINGĖ (CIRCUS PYGARGUS).....	21
ŽUVININKAS (PANDION HALIAETUS) .....	24
JERUBĖ (BONASIA BONASIA) .....	27
KURTINYS (TETRAO UROGALLUS) .....	31
GERVĖ (GRUS GRUS) .....	35
STULGYS (GALLINAGO MEDIA) .....	38
BALINĖ PELĖDA (ASIO FLAMEUS) .....	42
LUTUTĖ (AEGOLIUS FUNEREUS) .....	45
PILKOJI MELETA (PICUS CANUS).....	48
VIDUTINIS GENYS (DENDROCOPOS MEDIUS).....	51
BALTNUGARIS GENYS (DENDROCOPOS LEUCOTOS) .....	54
TRIPIRŠTIS GENYS (PICOIDES TRIDACTYLUS).....	58
LYGUTĖ (LULLULA ARBOREA) .....	62
DIRVONINIS KALVIUKAS (ANTHUS CAMPESTRIS) .....	65
MELDINĖ NENDRINUKĖ (ACROCEPHALUS PALUDICOLA) .....	69
PAPRASTOJI MEDŠARKĖ (LANIUS COLLURIO) .....	74
SODINĖ STARTA (EMBERIZA HORTULANA) .....	77
PERINČIŲ PAUKŠČIŲ MONITORINGO APŽVALGA IR REKOMENDACIJOS .....	80
ŽIEMOJANČIŲ VANDENS PAUKŠČIŲ LIETUVOS PRIEKRANTĖJE TIES KURŠIŲ NERIJA LTKLAB001 SANKAUPOS .....	81
ŽIEMOJANČIŲ SIBIRINIŲ GAGŲ (POLYSTICTA STELLERI) SANKAUPOS .....	82
MIGRUOJANČIŲ JŪRINIŲ ERELIŲ (HALIAEETUS ALBICILLA) SANKAUPOS .....	83
ŽIEMOJANČIŲ IR MIGRUOJANČIŲ PAUKŠČIŲ SANKAUPIŲ MONITORINGO APŽVALGA IR REKOMENDACIJOS.....	85
<b>6. SANTRAUKA</b> .....	<b>86</b>
<b>7. SVARBIAUSI NAUDOTI LITERATŪROS ŠALTINIAI</b> .....	<b>87</b>
<b>PRIEDAS</b> .....	<b>88</b>

## 1. DARBO PAVADINIMAS

EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS PAUKŠČIŲ RŪŠIŲ, KURIŲ APSAUGAI BŪTINA STEIGTI TERITORIJAS, MONITORINGAS 2010 M

**Stebėjimų vykdytojai:** Šalies saugomų teritorijų specialistai.

**Ataskaitos rengėjai:** Gamtos tyrimų centro jaunesnysis mokslo darbuotojas Liutauras Raudonikis, biologė dr. Jurgita Sorokaitė.

## 2. DARBO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

**Darbo tikslas:** Vykdyti Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, monitoringą.

### **Uždaviniai:**

1. Atlikti surinktų duomenų apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausą bei pasiskirstymą už PAST ribų analizę.
2. Įvertinti duomenis apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausą bei pasiskirstymą PAST ribose.
3. Atlikti surinktų duomenų apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausą bei pasiskirstymą PAST ribose analizę.
4. Įvertinti Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, apsaugos būklę PAST.
5. Pateikti rekomendacijas dėl vykdytų tyrimų efektyvumo ir reprezentatyvumo bei stebėtų Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių apsaugos būklės pagerinimo.
6. Pateikti tyrimų rezultatų bei atliktos analizės pagrindu ataskaitą apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausos ir pasiskirstymo bei apsaugos būklės ypatumus.

## 3. METODIKA

Ataskaitoje pateiktus duomenis surinko šalies saugomų teritorijų direkčių specialistai, o jų darbą koordinavo Valstybinei saugomų teritorijų tarnybos (toliau VSTT) darbuotojai. Už PAST ribų 2010 metais stebėjimai nebuvo vykdomi, todėl nagrinėjimų paukščių rūšių būklė už PAST ribų nėra aptariama šioje ataskaitoje.

Šios ataskaitos įvadinėje dalyje nurodytos atliktų darbų apimtys bei ypatumai.

Tyrimai atlikti pagal Europoje taikomas ir šalyje patvirtintas metodikas, skirtas būtent Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, stebėsenai ir publikuotas specialiaame leidinyje (Raudonikis L. ir kt. 2006).

Duomenų, surinktų PAST ribose analizę atliko GTC darbuotojai, o apibendrinta informacija pateikiama šioje ataskaitoje.

## 4. ĮVADINĖ DALIS

Kaip ir numatyta sutarties techninėje užduotyje, 2010 m. atlikti sekantys darbai:

1. Surinkta mokslinė medžiaga Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių būklei bei grėsmėms jai įvertinti. 2010 metų darbai vykdyti vadovaujantis Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti saugomas teritorijas, sąrašu (1 lentelė). Remiantis Valstybinės

saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos (toliau VSTT) direktoriaus 2010 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. V-53, stebėjimus Europos Bendrijos rūšims įsteigtose Natura 2000 teritorijose vykdė saugomų teritorijų direkčių specialistai (1 priedas). Gamtos tyrimų centro Ekologijos instituto darbuotojai saugomų direkčių specialistams lauko darbuose talkino santykinai nedaug. 2010 metais vykdyti bendri monitoringo tyrimai penkiose teritorijose: stulgio (*Gallinago media*) - Nemuno deltoje (LTSLUB001) ir Svylos upės slėnyje (LTSVEB001), meldinės nendrinukės (*Acrocephalus paludicola*) - Nemuno deltoje (LTSLUB001), kurtinio (*Tetrao urogallus*) - Rūdninkų girioje (LTSALB002) ir Dainavos girioje (LTVARB005) bei sibirinės gagos (*Polysticta stelleri*) apskaitos Baltijos jūros priekrantėje (LTPALB001).

2010 metų paukščių monitoringo plane numatytų stebėjimų apimtys (Natura 2000 teritorijos ir apskaitų pakartojimų skaičius) pateikta 1-oje lentelėje. Realiai atliktų tyrimų Natura 2000 teritorijose apimtys ir pakartojimų skaičius pateikti 2-oje šios ataskaitos lentelėje. Duomenų analizė, t.y. rūšių gausumas ir paplitimas Natura 2000 teritorijų tinkle, jų pokyčiai bei būklė Natura 2000 teritorijose ir už jų ribų, bus pateikiama galutinėje ataskaitoje kartu su natūralių ir antropogeninių veiksnių esamo ir tikėtino poveikio nurodytoms rūšims ir jų buveinių būklei įvertinimu.

2. Pagal kompetenciją ir poreikį, užtikrintas stebėjimus atliekančių specialistų metodinis bei kitas dalykinis konsultavimas. 2010 m. specialiai organizuotų mokymų saugomų teritorijų direkčių specialistams nebuvo organizuojama. Metodinė pagalba buvo teikiama atskiriems specialistams individualiai, remiantis jų poreikiu ir iniciatyva, t.y. Gamtos tyrimų centro mokslininkai juos konsultavo, jei gaudavo atitinkamus užklausimus. Šiuo atveju, didesnioji dalis užklausimų gauta elektroniniu paštu – Pajūrio RP, Žemaitijos NP, Salantų RP, Sirvėtos RP, Dzūkijos NP direkčių ekologų, o taip pat teiktos konsultacijos telefonu – Žemaitijos NP, Kuršių nerijos NP, Nemuno deltos RP, Kamanų rezervato, Sirvėtos RP, Labanoro RP direkčių darbuotojais.

Be to, 2010 metais instituto darbuotojai padėjo Nemuno deltos RP darbuotojams vykdyti stulgio ir meldinės nendrinukės monitoringo stebėjimus Nemuno deltos ir Sausgalvių pievų PAST teritorijose.

3. Įvertinti 2010 metų paukščių monitoringo plane numatyti, 1-oje lentelėje nurodytose teritorijose surinkti stebėsenos duomenys. Natura 2000 teritorijų ribose surinkti duomenys buvo įvertinti, atsižvelgiant į suplanuotas darbų apimtis bei metodinius monitoringo stebėjimų reikalavimus (pakartojimų skaičių, reikalavimus stebimiems parametrams, individualios PAST monitoringo programos). Taip pat buvo atliktas surinktų duomenų reprezentatyvumo ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į ankstesnių metų informaciją apie stebimas rūšis bei jų registruojamus parametrus.

Toliau šioje ataskaitoje pateikiamas atliktų stebėjimų apimčių ir kokybės įvertinimas.

Kaip ir buvo numatyta 2010 metų Valstybinio aplinkos monitoringo planuose, stebėjimai buvo atlikti tik Natura 2000 teritorijų tinkle.

Daugumoje atvejų (tikslinių rūšių apsaugai skirtose Natura 2000 teritorijose) duomenų reprezentatyvumas geras, t.y. pakankamas pakartojimų skaičius ir atliktų stebėjimų apimtys (teritoriniu atžvilgiu), atsižvelgiant į Natura 2000 individualias monitoringo programas ir lyginant su Sutartyje nurodytomis apimtimis. Žemiau aptariami keli atvejai, kuomet aptikti nežymūs nukrypimai. Norime tik atkreipti dėmesį, kad atskirais atvejais buvo įvykdytas mažesnis pakartojimų skaičius, tačiau kartais ir mažesnio apskaitų skaičiaus pakanka geram reprezentatyvumui bei duomenų kokybei. Tai priklauso ne tik nuo stebėtojo patirties, bet ir nuo aplinkos (oro, žmogaus veiklos ir pan.) ar klimatinių (pavasario eiga ir pan.) sąlygų. Todėl, net

esant ir mažesniai pakartojimų skaičiui, nei nurodyta Sutartyje, atskirais atvejais duomenys įvertinti kaip reprezentatyvūs.

Stebėjimų reprezentatyvumas ir kokybė Europos bendrijos paukščių rūšių apsaugai skirtose ir Natura 2000 tinklui priklausančiose teritorijose yra pakankamai geri stebimų objektų būklės bei jos pokyčių vertinimui. Tačiau ne visi suplanuoti stebėjimai įvykdyti: neatlikti pievinės lingės (*Circus pygargus*) stebėjimai Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse (LTALYB003), kadangi stebėjimų sezono pradžioje buvo nepalankūs stebėjimams orai, o vėliau (birželio mėn. Antroje pusėje) ekologas išėjo tėvystės atostogų. Tuo tarpu Tyrulių pelkėje (LTRADB005) minėtos rūšies stebėjimai nevykdyti, kadangi pievinė lingė išbraukta iš tikslinių šios PAST rūšių sąrašo. Dėl tos pačios priežasties nevykdytos jūrinių erelių (*Haliaetus albicilla*) sankaujų apskaitos Kuršių nerijos NP (LTKLAB001). 2010 metais nevykdytas ir dirvoninio kalviuko (*Anthus campestris*) monitoringas Nemirsetos smilpievių PAST (LTKLAB001), tačiau Pajūrio RP direkcija pateikė 2009 metais vykdytų analogiškų stebėjimų duomenis, kurie leidžia vertinti rūšies perinčios populiacijos būklę ir jos pokyčius.

Be to, atskirais atvejais pakartojimų skaičius buvo mažesnis. Prie tyrimų spragų reikėtų priskirti ir nepakankamą monitoringo apskaitų pakartojimų skaičių (neatitinkant individualioms monitoringo programoms) vykdant vidutinio ir baltnugario genių (*Dendrocopus media*, *D.leucotos*) apskaitas Babtų-Varlivos miškuose (LTKAUB006).

**Lentelėse pateikiamas teritorijų, kuriose buvo vykdomi atskirų rūšių monitoringo stebėjimai, sąrašas**

**1 lentelė. Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti saugomas teritorijas, būklės įvertinimo tyrimo vietų Natura 2000 teritorijų tinklo ribose ir parametrų sąrašas (2010 metai)**

Paukščių rūšys	Tyrimo vietos pavadinimas	Stebimi parametrai ir matavimo vienetai	Stebėjimų dažnumas
<b>Perinčių paukščių rūšių monitoringas</b>			
Rudė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai	Porų, pavienių patinų, vadų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Jūrinis erelis	1. Kuršių Nerijos nacionalinis parkas	Pavienių paukščių, porų, užimtų lizdų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Blinstrubiškio miškas		
	3. Nemuno delta		
Stulgys	1. Nemuno delta	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Svylos upės slėnis		
	3. Sausgalvių pievos		
Meldinė nendrinukė	1. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Nemuno delta		
	3. Sausgalvių pievos		
	5. Svencelės pievos		
Nendrinė lingė	1. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai		
	3. Nemuno delta		
Pievinė lingė	1. Kamanų pelkė	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės		
	3. Nemuno delta		
	4. Tyrulių pelkė		
	5. Biržulio-Stervo pelkių kompleksas		
Žuvininkas	1. Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis	Porų, lizdinių teritorijų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Labanoro giria		
Jerubė	1. Žemaitijos nacionalinis parkas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	3 kartus per metus
	2. Biržų giria		
	3. Būdos-Pravieniškių miškai		
Kurtinys	1. Čepkelių pelkė, LTVARB002	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	2. Karaviškių miškas, LTVARB004		
	3. Dainavos giria, LTVARB005		
	4. Gelednės miškas, LTSVEB004		
	5. Rūdinkų giria, LTSALB002		
	6. Labanoro giria, LTSVEB002		
	7. Pertako miškas, LTLAZB003		
Gervė	1. Čepkelių pelkė	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės		
	3. Taujėnų-Užulėnio miškai		

Paukščių rūšys	Tyrimo vietos pavadinimas	Stebimi parametrai ir matavimo vienetai	Stebėjimų dažnumas
	4. Biržų giria		
	5. Būdos-Pravieniškių miškai		
	6. Labanoro giria		
Balinė pelėda	1. Nemuno delta	Paukščių, porų, lizdų, vadų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2-3 kartus per metus
Lututė	1. Čepkelių pelkė	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis		
	3. Dainavos giria		
	4. Rūdininkų giria		
	5. Labanoro giria		
Pilkoji meleta	1. Čepkelių pelkė	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Plinkšių miškas		
	3. Taujėnų-Užulėnio miškai		
	4. Biržų giria		
	5. Lančiūnavos miškas		
	6. Adutiškio-Guntauninkų miškai		
Vidutinis genys	1. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Taujėnų-Užulėnio miškai		
	3. Babtų-Varlupos miškai		
	4. Būdos-Pravieniškių miškai		
	5. Lančiūnavos miškas		
	6. Dotnavos-Josvainių miškai		
	7. Balbieriškio miškas		
Baltnugaris genys	1. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Taujėnų-Užulėnio miškai		
	3. Babtų-Varlupos miškai		
	4. Būdos-Pravieniškių miškai		
	5. Lančiūnavos miškas		
	6. Padauguvos miškas		
Tripirštis genys	1. Čepkelių pelkė	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Biržų giria		
	3. Rūdininkų giria		
	4. Būdos-Pravieniškių miškai		
	5. Padauguvos miškas		
	6. Adutiškio-Guntauninkų miškai		
Lygutė	1. Dainavos giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Kuršių nerijos nacionalinis parkas		
	3. Šimonių giria		
	4. Labanoro giria		
Dirvoninis kalviukas	1. Kuršių nerijos nacionalinis parkas	Giedančių patinų, nerimaujančių ar su maistu suaugusių paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Pabradės smiltpievės		
	3. Rūdininkų giria		
	4. Nemirsetos smiltpievės		
Paprastoji medšarkė	1. Nemuno delta	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus

Paukščių rūšys	Tyrimo vietos pavadinimas	Stebimi parametrai ir matavimo vienetai	Stebėjimų dažnumas
Sodinė starta	1. Nemuno delta	Giedančių patinų, nerimaujančių ar su maistu suaugusių paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	3 kartus per metus
<b>Paukščių sancaupų (neperinčių) monitoringas</b>			
Sibirinė gaga	1. Baltijos jūros priekrantė	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	4 kartus per metus
Jūrinis erelis	1. Nemuno delta	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	2. Kuršių nerijos nacionalinis parkas		
	3. Grybailios žuvininkystės tvenkiniai		
	4. Kauno marios		
Baltijos jūroje žiemojančių vandens paukščių sancaupos	1. Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus

**2 lentelė. Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti saugomas teritorijas, tyrimo vietos Natura 2000 teritorijų tinklo ribose, suplanuotų ir atliktų stebėjimų pakartojimų skaičius bei jų atitikimo metodiniams reikalavimams įvertinimas/ reprezentatyvumas (2010 metai)**

Paukščių rūšys	Natura 2000 teritorija	Pakartojimų sk.		Pastabos
		Suplanuoti	Atlikti	
<b>Perinčių paukščių rūšių monitoringas</b>				
Rudė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai	2	2	paukščių neaptikta
Jūrinis erelis	1. Kuršių Nerijos nacionalinis parkas	2	2	reprezentatyvumas geras
	2. Blinstrubiškio miškas	2	2	reprezentatyvumas geras
	3. Nemuno delta	2	2	reprezentatyvumas geras
Stulgys	1. Nemuno delta	2	2	reprezentatyvumas geras
	2. Svylos upės slėnis	2	3	reprezentatyvumas geras
	3. Sausgalvių pievos	2	2	reprezentatyvumas geras
Meldinė nendrinukė	1. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	2	3	reprezentatyvumas geras
	2. Nemuno delta	2	2	reprezentatyvumas geras
	3. Sausgalvių pievos	2	2	reprezentatyvumas geras
	5. Svencelės pievos	2	2	reprezentatyvumas geras
Nendrinė lingė	1. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	2	2	reprezentatyvumas geras
	2. Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai	2	2	reprezentatyvumas geras
	3. Nemuno delta	2	2	reprezentatyvumas geras
Pievinė lingė	1. Kamanų pelkė	2	2	reprezentatyvumas geras
	2. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	2	-	<i>apskaitos nevykdytos</i>
	3. Nemuno delta	2	2	<i>paukščių neaptikta</i>
	4. Tyrulių pelkė	2	-	<i>apskaitos nevykdytos</i>
	5. Biržulio-Stervo pelkių kompleksas	2	2	reprezentatyvumas geras



Paukščių rūšys	Natura 2000 teritorija	Pakartojimų sk.		Pastabos
		Suplanuoti	Atlikti	
Žuvininkas	1. Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis	2	2	<i>paukščių neaptikta</i>
	2. Labanoro giria	2	2	representatyvumas geras
Jerubė	1. Žemaitijos nacionalinis parkas	3	3	representatyvumas geras
	2. Biržų giria	3	3	representatyvumas geras
	3. Būdos-Pravieniškių miškai	3	2	representatyvumas pakankamas
Kurtinys	1. Čepkelių pelkė, LTVARB002	2	1	representatyvumas pakankamas
	2. Karaviškių miškas, LTVARB004	2	1	representatyvumas pakankamas
	3. Dainavos giria, LTVARB005	2	2	representatyvumas geras
	4. Gelednės miškas, LTSVEB004	2	2	representatyvumas geras
	5. Rūdninkų giria, LTSALB002	2	2	representatyvumas geras
	6. Labanoro giria, LTSVEB002	2	2	representatyvumas geras
	7. Pertako miškas, LTLAZB003	2	1	representatyvumas pakankamas
Gervė	1. Čepkelių pelkė	2	1	representatyvumas pakankamas
	2. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	2	2	representatyvumas geras
	3. Taujėnų-Užulėnio miškai	2	2	representatyvumas geras
	4. Biržų giria	2	2	representatyvumas geras
	5. Būdos-Pravieniškių miškai	2	1	representatyvumas pakankamas
	6. Labanoro giria	2	2	representatyvumas geras
Balinė pelėda	1. Nemuno delta	2-3	3	<i>paukščių neaptikta</i>
Lututė	1. Čepkelių pelkė	2	2	representatyvumas geras
	2. Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis	2	2	representatyvumas geras
	3. Dainavos giria	2	2	representatyvumas geras
	4. Rūdininkų giria	2	2-3	representatyvumas geras
	5. Labanoro giria	2	2	representatyvumas geras
Pilkoji meleta	1. Čepkelių pelkė	2	2	representatyvumas geras
	2. Plinkšių miškas	2	2	representatyvumas geras
	3. Taujėnų-Užulėnio miškai	2	2	representatyvumas geras
	4. Biržų giria	2	2	representatyvumas geras
	5. Lančiūnavos miškas	2	2	representatyvumas geras
	6. Adutiškio-Guntauninkų miškai	2	2-3	representatyvumas geras
Vidutinis genys	1. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	2	2	representatyvumas geras
	2. Taujėnų-Užulėnio miškai	2	2	representatyvumas geras
	3. Babtų-Varlupos miškai	2	1	<i>representatyvumas nepakankamas</i>
	4. Būdos-Pravieniškių miškai	2	2	representatyvumas geras
	5. Lančiūnavos miškas	2	2	representatyvumas geras
	6. Dotnuvos-Josvainių miškai	2	2	representatyvumas geras
	7. Balbieriškio miškas	2	2	representatyvumas geras
Baltnugaris genys	1. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	2	2	representatyvumas geras
	2. Taujėnų-Užulėnio miškai	2	2	representatyvumas geras
	3. Babtų-Varlupos miškai	2	1	<i>representatyvumas nepakankamas</i>
	4. Būdos-Pravieniškių miškai	2	2	representatyvumas geras
	5. Lančiūnavos miškas	2	2	representatyvumas geras
	6. Padauguvos miškas	2	2	representatyvumas geras

Paukščių rūšys	Natura 2000 teritorija	Pakartojimų sk.		Pastabos
		Suplanuoti	Atlikti	
Tripirštis genys	1. Čepkelių pelkė	2	2	reprezentatyvumas geras
	2. Biržų giria	2	2	reprezentatyvumas geras
	3. Rūdininkų giria	2	2	reprezentatyvumas geras
	4. Būdos-Pravieniškių miškai	2	2	reprezentatyvumas geras
	5. Padauguvos miškas	2	2	reprezentatyvumas geras
	6. Adutiškio-Guntauninkų miškai	2	2-3	reprezentatyvumas geras
Lygutė	1. Dainavos giria	2	2	reprezentatyvumas geras
	2. Kuršių nerijos nacionalinis parkas	2	2	reprezentatyvumas geras
	3. Šimonių giria	2	2	reprezentatyvumas geras
	4. Labanoro giria	2	2	reprezentatyvumas geras
Dirvoninis kalviukas	1. Kuršių nerijos nacionalinis parkas	2	2	reprezentatyvumas geras
	2. Pabradės smiltpievės	2	2	reprezentatyvumas geras
	3. Rūdininkų giria	2	2	reprezentatyvumas geras
	4. Nemirsetos smiltpievės	2	2	<i>apskaitos nevykdytos, tačiau pateikti neplaninio 2009 metų monitoringo duomenys</i>
Paprastoji medšarkė	1. Nemuno delta	2	2	reprezentatyvumas geras
Sodinė starta	1. Nemuno delta	3	3	paukščių neaptikta
<b>Paukščių sankaujų (neperinčių) monitoringas</b>				
Sibirinė gaga	1. Baltijos jūros priekrantė	4	4	reprezentatyvumas geras
Jūrinis erelis	1. Nemuno delta	2	2	reprezentatyvumas geras
	2. Kuršių nerijos nacionalinis parkas	2	-	<i>nevykdytos, nes teritorija nėra svarbi kaip rūšies sankaujų vieta</i>
	3. Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai	2	2	Paukščių neaptikta
	4. Kauno marios	2	-	<i>stebėjimai neatlikti, nes rūšis išbraukta iš tikslinių sąrašo</i>
Baltijos jūroje žiemojančių vandens paukščių sankaujos	1. Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	3	3	reprezentatyvumas geras

**P.s.**

- *pasvirusiu* šriftu pažymėtos pastabos, kur apskaitų reprezentatyvumas geras, tačiau neaptikta paukščių arba jų gausa reikalauja papildomų komentarų, o taip pat jei *reprezentatyvumas patenkinimas* arba yra nukrypimai nuo metodinių reikalavimų;
- *pasvirusiu ir storesniu šriftu* pažymėtos pastabos, kur apskaitos nevykdytos;
- pilkai pažymėtas pakartojimų skaičius, kaip nurodyta Paukščių monitoringo metodikose (Raudonikis ir kt., 2006), tačiau mažesnis nei buvo nurodyta Sutartyje. Šie skirtumai, duomenų reprezentatyvumui ir kokybei reikšmingos įtakos neturi.

**2010 metais vykdytu stebėjimų kokybės ir apimčių palyginimas su ankstesnių metų stebėjimais.**

Lyginant 2010 metais paukščių monitoringo, vykdančią valstybinę aplinkos monitoringo programą, duomenis su ankstesnių tyrimų rezultatais, daugelyje atvejų situacija yra žymiai geresnė: tiek surinktų duomenų kokybės, tiek vykdytų darbų atitikimo numatytiems planams požiūriu. Stebėjimų pakartojimų skaičius didesnei daugumai rūšių ir teritorijų yra geras, t.y. atitinka metodinius reikalavimus. Surinkta medžiaga parodo, kad jau susiformavo kvalifikuotų stebėtojų ratas, kuris pajėgus kokybiškai vykdyti tokius tyrimus, o surinkti duomenys yra pakankamai reprezentatyvūs, kad juos panaudoti vertinant saugomų paukščių rūšių būklę ir jos pokyčius. Atskirais atvejais, pakartojimų skaičius yra mažesnis, tačiau tik surinktų duomenų detalios analizės metu bus galima tiksliau įvertinti pateikiamų duomenų kokybę: kai kuriais atvejais net ir vieno pakartojimo metu gali būti surinkti pakankamai reprezentatyvūs duomenys, jei tyrimus vykdė daugiametę patirtį turintis ir tyrimų vietovę gerai žinantis stebėtojas.

Keliose teritorijose neatlikti stebėjimai siejami su specialistų nebuvimu tyrimų sezono metu.

Atliekant detalią 2010 m. surinktų duomenų analizę, bus aptarti ir smulkesni trūkumai, aptariant kiekvieną jų atskirai. Stebėtų rūšių gausos, paplitimo ir jų buveinių pokyčiai bus vertinami atsižvelgiant į ankstesnių metų monitoringo (2005, 2006, 2007, 2008 ir 2009 m. atskirų rūšių atveju) ir istorinius turimus stebėjimų duomenis.

## 5. MONITORINGO DUOMENŲ, 2010 M SURINKTŲ PAGAL VALSTYBINĘ APLINKOS MONITORINGO PROGRAMĄ, ANALIZĖ

### Rudė (*Aythya nyroca*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

#### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į rudžių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (kiek laiko buvo skiriama stebėjimams konkrečiame vandens telkinyje, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (akivaizdžiai pavieniai paukščiai, poros/vados, teritoriniai patinai, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių vedžiojimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Vertinant gausą taip pat atsižvelgiama į pakartotinių dėčių tikimybę, todėl vėlyvos vados turi būti vertinamos ne kaip papildomas populiacinis vienetas, nebent tai būtų naujas pastebėjimas didesnėje teritorijoje. Be to, dažnai tėvai jauniklius nusiveda į gretimus vandenį, todėl reikia įsitikinti, kad apskaitos buvo daromos vieną dieną ir tos pačios vados nebuvo suskaičiuotos kelis kartus. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visos pavienių paukščių vienkartinės registracijos turi būti eliminuojamos vietinės populiacijos vertinimo metu, o šie faktai naudojami tik lauko tyrimų metu, ieškant besiveisiančių individų (porų). Kadangi rūšis sunkiai aptinkama, o perintys individai praktiškai nepastebimi, būtina įvertinti stebėtojo paklaidą, pridodant 20 % nuo užregistruotų veisimosi vienetų (porų, teritorinių patinų, vadų ir pan.).

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

#### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. 2010 m. duomenys apie buveinės savybių pokytį nepateikti.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Vienintelėje šalies PAST, kuri įsteigta rudžių apsaugai, šios rūšies paukščių veisimosi metu ir su veisimosi požymiais, neaptikta. Tuo tarpu gausa 2009 metais įvertinta 2-3 perinčiom porom, ir tai yra du kartus mažiau nei ankstesniais metais. 2005 metais gausa buvo įvertinta 3-5 perinčiom porom. Panaši gausa įvertinta ir 2006 m. (4-5 poros) bei 2008 m. (4-6 poros). Tuo tarpu 2007 metais gausa vertinama 5-7 poromis (1 lentelė). Ar rudė dar peri stebimoje teritorijoje, o jei peri, tikslų jų skaičių nusakyti sunku, nes atskirais pakartojimais kai kurie paukščiai ar poros yra stebimos skirtingose ežerų vietose ir nėra aišku ar tai tie patys, ar kiti individai. Galimos tam tikros stebėtojų paklaidos, kadangi rūšis yra gana paslaptinga, patikimai aptinkama tik iš valčių, tačiau dviejų pakartojimų akivaizdžiai nepakanka, kad tiksliai kartografuoti besiveisiančias poras ir nustatyti jų tikslų statusą. Siekiant geresnio monitoringo stebėjimų tikslumo, reikalinga daugiau apskaitų pakartojimų iš valties, apimant tą patį veisimosi periodą, t.y. paprasčiausiai atliekant daugiau apskaitų.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Rudės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	rūšis prieš keletą metų išnyko Dusios, Žuvinto bei aplinkiniuose ežeruose, o Metelių ir Obelijos ežeruose perint neberandamos paskutiniais metais	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	perinti populiacija palaipsniui mažėjo, o paskutiniais metais išnyko	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	Žvejai ir poilsiautojai trikdo paukščius, nendrynuose nebeišpjaunami žvejų takai,	-

			teigiamai įtakojantys buveinių būklę	
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	didėja trikdymas dėl rekreacinės plėtros, žvejybos, o buveinių pokyčiai dėl vykstančių sukcesinių procesų taip pat nėra palankūs	-

Rudės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- rūšis išnyko teritorijos vandens telkiniuose;
- perinčios populiacijos gausa mažėjo per pataruosius dešimt metų, o per paskutinius metus rūšis išnyko visose žinomose perimvietėse;
- veisimosi buveinių būklė nėra palanki dėl nuolatinio trikdymo, žvejybos būdų kaitos, natūralių sukcesinių procesų;
- ateities perspektyvos nėra palankios, pagrinde, dėl rekreacinės plėtros ir natūralių sukcesinių procesų.

#### Rekomendacijos apsaugai

Paskutiniaisiais metais žinomose perimvietėse reikėtų riboti žmonių lankymąsi svarbiausiose veisimosi vietose, o taip pat žvejybą statomais tinklaičiais veisimosi metu (nuo ledo ištirpimo iki rugpjūčio 1 d.). Be to, reikėtų skatinti žvejus-verslininkus iššienauti nendrynuose žvejybinius takus. Papildomai, reikėtų vykdyti potencialių veisimosi vietų gamtotvarkinius darbus.

**1 lentelė. Rudės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Įvertinta gausa 2008** (poros)	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai LTALYB001	6	3-5	4-5	5-7	4-6	2-3	0	0	Išmyko/n ebeperi	100	Kiti šalies stebėtojai registravo pavienius paukščius, bet ne monitoringo stebėjimų metu

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

\*\*\*\* - susumuoti rezultatai per du pakartojimus skirtingose teritorijos vietose

Trumpinimai: ind. - individai

## Jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į jūrinių erelių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar stebimi paukščiai, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės, nerimaujantys paukščiai, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių vedžiojimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, perėjimo vietose dažnai laikosi jauni, dar nesubrendę, o taip pat subrendę neperiantys (dažniausiai partnerių praradę) individai. Todėl būtina registruoti paukščio amžių, elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visi suaugę, bet nesubrendę paukščiai, o taip pat pavieniai ar poromis besilaikantys, bet klajojantys suaugėliai yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas dviejose iš trijų rūšies apsaugai išskirtų PAST. Nemuno deltoje perimviečių nustatytas trikdymas veisimosi metu, o PAST ribose esančiame Blinstrubiškio miške pokyčiai įvertinti 1.0; 2.0; 3.0; 4.0; 5.1; 6.0; 7.0 balais. Kuršių nerijoje buveinės savybių pokytis nevertintas, nes nebuvo pateikti duomenys.

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Jūrinių erelių gausa 2010 metais išliko panaši, kaip ir ankstesniais metais. Tačiau, jei palyginti perinčių porų gausą Nemuno deltoje su 2009 m. rodikliais, perinčių porų skaičius sumažėjo, nors



tai gali būti ir metinių gausos svyravimų rezultatas. Jei palygintume 2010 metų gausą su 2008 ir ankstesnių metų situacija, Nemuno deltos vietinė perinti populiacija būtų stabili. 2009 metais visose trijose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 13-16 perinčių porų (1 lentelė). 2006 metais stebėjimai atlikti visose teritorijose ir vietinės populiacijos gausa įvertinta 12-16 porų, 2007 m. – 14-15, 2008 m. – 14-17, o 2009 m. – 19-22 poros. Lyginant jūrinių erelių gausą iki 2004 metų su 2006, 2007, 2008, 2009 ir 2010 metų situacija, nustatyta, kad visose PAST perinčios populiacijos yra daugiaž stabilios. Tuo tarpu Nemuno deltoje stebimas perinčių porų gausos svyravimai. Tolimesnes tendencijas turėtų parodyti ateinančių metų stebėjimų duomenys.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Jūrinio erelio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	kasmet aptinkamos vis naujos perimvietės	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	gausa stabili su galimo gausėjimo tendencijomis	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės ir kitos žmonių veiklos	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	lizdavietes saugo įvairūs teisiniai aktai, o esminių buveinių pokyčių nenusimato	-	-	-

Jūrinio erelio apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra palanki, nes:

- aptinkamos naujos perinčios poros ir perinti populiacija plinta;
- gausa išlieka stabili su gausėjimo tendencijomis;
- teisiniai aktai saugo visus lizdus (net ir ne užimtus) ir už saugomų teritorijų ribų;
- miško ūkinė veikla apie žinomas perimvietes tinkamai reglamentuojama.

Rekomendacijos apsaugai

Miškuose prie didžiųjų produktyvių vandens telkinių reikėtų išskirti „ramybės“ zonas brandžiuose medynuose, o aptiktus lizdus saugoti individualiai, kaip tai numato Miško kirtimo taisyklės. Dirbtinų lizdų pagalba galima efektyviai privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur dar nėra rekreacinio preso.

**1 lentelė. Jūrinio erelio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2006 (poros)	Įvertinta gausa 2007 (poros)	Įvertinta gausa 2008 (poros)	Įvertinta gausa 2009 (poros)	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010 (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos
Nemuno delta LTSLUB001	9	0	7-9	9 ***	8-10	12-14	7-9	9	Mažėja	Nereikšmingi	Sumažėjo lyginant tik su 2009 metais
Kuršių nerijos nacionalinis parkas LTKLAB001	3-5	3-4	3-5	4-5	5	4-5	5	5	Stabilus	Nėra	
Blinstrubiškio miškas LTRASB002	3	2-3	2	1 ***	1-2	3	1-2	2	Stabilus	Nereikšmingi	Dar viena pora perėjo gretimai esančiame miške

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - stebėjimai nevykdyti;

\*\*\* - Gausa įvertinta remiantis Gamtos projektų vystymo fondo surinktais duomenimis (D. Dementavičiaus asm. pranešimas);

\*\*\*\* - buveinių savybių pokyčiai įvertinti nesilaikant metodinių reikalavimų, todėl jie nėra įtraukti į bendrą suvestinę.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

## Nendrinė lingė (*Circus aeruginosus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į nendrių lingių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar stebimi paukščiai, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės, nerimaujantys paukščiai, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, perėjimo vietose dažnai laikosi jauni, dar nesubrendę, o taip pat subrendę neperiantys (dažniausiai partnerių praradę) individai. Todėl būtina registruoti paukščio amžių, elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visi pavieniai ar poromis besilaikantys, bet klajojantys suaugėliai yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas visose trijose rūšies apsaugai išskirtose PAST. Dviejose stebėtose teritorijose vietos savybių išsaugojimo laipsnio pokyčių nepastebėta. Tik Nemuno deltoje nustatytas lizdų saugumo sumažėjimas nendrynams apsausėjus dėl natūralių priežasčių (3.1, 3.2).

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Nendrių lingių gausa 2010 metais dviejose iš trijų tirtų PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai, įvertinta 50-60 perinčių porų (1 lentelė). Nemuno deltoje gausa nebuvo vertinta, nes apskaitos apėmė visiškai tik dalį teritorijos. Lyginant nendrių lingių gausą iki 2004 metų su

2007 ir 2010 metų situacija, nustatyta, kad dviejose PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili: Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse nežymiai didėja, o Metelių, Dusios ir Obelijos ežeruose – nežymiai mažėja. Abu šie pokyčiai yra nereikšmingi. Tikslėnes tendencijas ar net tikslus pokyčius turėtų parodyti vėlesnių metų stebėjimų duomenys.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Nendrinės lingės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	nepalankių pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	nepalankių reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	šiuo metu nėra jokio pagrindo teigti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios	-	-	-

Nendrinės lingės apsaugos būklė PAST mūsų vertinimu, yra palanki, nes:

- paplitimo bei gausos neigiamų pokyčių nenustatyta;
- buveinių būklės pokyčių bei akivaizdžių jų kaitos ateityje perspektyvų taip pat nematome.

Rekomendacijos apsaugai

Papildomos specialios rūšies apsaugos priemonės šiuo metu nereikalingos. Reikšmingi pokyčiai galimi tik reikšmingai transformavus kraštovaizdžio žemėveikslių struktūrą arba stipriai intensyvėjant chemizacija žemės ūkyje. Tuo būdu, ekologinis ūkininkavimas yra palankus rūšiai.

**1 lentelė. Nendinės lingės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2010* (poros)	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	40	41-45	41	40-45	Stabilus	0	
Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai LTALYB001	20	10-18	10	10-15	Stabilus ar nežymiai mažėjantis	20	
Nemuno delta, LTSLUB001	80	?	25	?	?	?	Sunku interpretuoti surinktus duomenis, nes ne visa teritorija apimama ir neiškios gausos pokyčių tendencijos

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/apitariami tik trendai bei gausos skirtumų priežastys

**Trumpinimai:**

? – nežinoma situacija

## Pievinė lingė (*Circus pygargus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į pievinių lingių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar stebimi paukščiai, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės, lizdinis elgesys, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių maitinimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, į perėjimo vietas užklysta neperiantys individai. Todėl būtina registruoti paukščio elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visi suaugę pavieniai individai yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu, kaip klajojantys.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas trijose iš penkių rūšies apsaugai išskirtų PAST (neatliktas Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse ir Tyrulių pelkėje). Visose stebėtose teritorijose vietos savybių išsaugojimo laipsnis įvertintas vienodais balais: 1.0; 2.0 ir 3.0.

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Pievinių lingių gausa 2010 metais trijose tirtose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai, įvertinta 4-5 perinčiomis poromis (1 lentelė). Vienoje PAST – Tyrulių pelkėje, rūšis nebuvo tirta, kadangi teritorija nebenumatyta šios rūšies apsaugai, kadangi ji išnyko šioje teritorijoje. Tuo tarpu Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkių PAST stebėjimai nevykdyti dėl specialistų stokos. Lyginant pievinių lingių gausą iki 2004 metų (kuomet ji įvertinta 23 perinčiomis poromis) su

2007 ir 2010 metų situacija, nustatyta, kad dviejose PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili: Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse ji nežymiai didėjanti (2007 metų duomenys), o Biržulio ir Stervo pelkėse – nežymiai mažėjanti. Šie pokyčiai yra natūralių populiacijų svyravimų ribose. Tuo tarpu Kamanų rezervate stebimas reikšmingas perinčios populiacijos mažėjimas, kur liko ne daugiau dviejų perinčių porų. Tai gali būti susiję su žymiais veisimosi buveinių pokyčiais (transformavimu iš apleistų pievų į pasėlius) apsauginėje rezervato zonoje. Dar blogesnė situacija yra Tyrulių pelkėje, kur anksčiau palyginti gausi populiacija (4 poros) išnyko ir rūšis nebestebima beveik dešimt metų. Tuo tarpu Nemuno deltos perinčių pievinių lingių gausos pokyčių šiuo metu negalime vertinti dėl ilgalaikių tyrimų, apimančių visą parko teritoriją, stokos. 2010 metais čia neaptikus paukščių, sunku teigti, kad rūšis jau išnyko. Todėl tikslesnes tendencijas ar net tikslus pokyčius turėtų parodyti vėlesnių metų stebėjimų duomenys.

#### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Pievinės lingės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	rūšis išnyko ar išnyksta kai kuriose PAST	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	tyrimai rodo gausos mažėjimą daugumoje PAST	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	didelė dalis ne pelkėtose vietose esančių buveinių sunaikinama	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	nėra aiškios

Pievinės lingės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- rūšis išnyko keletose jos apsaugai įsteigtų PAST;
- gausėja mažėja daugumoje PAST
- didelė dalis ne pelkėtose vietose esančių buveinių sunaikinama, kuomet suariamos pievos;
- ateities perspektyvos nėra aiškūs.

#### Rekomendacijos apsaugai

Vienintelė šiuo metu aiški apsaugos priemonė yra pievų, ypač drėgnų ir besiribojančių su pelkėtais plotais, išsaugojimas. Jos, kartu su apleistais dirvonais, yra jų veisimosi vieta, be to, jose maitinasi gretimos pelkėse perintys paukščiai.



**1 lentelė. Pievinės lingės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2010* (poros)	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Kamanų pelkė, LTAKMB001	4	1	1-2	1-2	Stabilus	Nereikšmingi	
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	6	7	-	-	?	?	2010 apskaitos nevykdytos
Nemuno delta, LTSLUB001	5	1-2	0	0	Mažėja	Išnyko	
Tyrulių pelkė LTRADB005	4	0	-	-	?	?	2010 apskaitos nevykdytos
Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTELB001	4	3	3	3	Stabilus	Nereikšmingi	

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami tik trendai bei gausos skirtumų priežastys

**Trumpinimai:**

? – nežinoma situacija

## Žuvininkas (*Pandion haliaetus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į žuvininkų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar stebimi paukščiai, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės, nerimaujantys paukščiai, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių vedžiojimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, perėjimo vietose gali būti stebimi jauni, dar nesubrendę, o taip pat subrendę neperintys (dažniausiai partnerių praradę) individai. Todėl būtina registruoti paukščio elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visi suaugę, bet nesubrendę paukščiai, o taip pat pavieniai ar poromis besilaikantys, bet klajojantys suaugėliai yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas abiejose stebėtose teritorijose. Nustatytas trikdymo faktorius maitinimosi vietose (6.1). Miško kirtimo darbai, galintys neigiamai įtakoti rūšies būklę, nepastebėti.

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Žuvininkų gausa 2010 metais dviejose tirtose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai, įvertinta 5-7 perinčiomis poromis (1 lentelė). Lyginant žuvininkų gausą iki 2004 metų su 2007 ir 2010 metų situacija, nustatyta, kad abejose PAST perinti populiacija reikšmingai mažėja: Aukštaitijos NP vakarinėje dalyje rūšis aplamai išnyko, o Labanoro RP perinčių porų gausa,

lyginant su 2007 metais, sumažėjo dvigubai. Tokios nepalankios perinčios populiacijos gausos tendencijos akivaizdžiai nulemia nepalankią rūšies apsaugos būklę.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Žuvininko apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	mažėja PAST	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	mažėja abejuose PAST	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	palankios, neskaitant pavienių atvejų	-	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	perspektyvos nepakankamai palankios dėl rekreacijos plėtros	-	-

Žuvininko apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- Išnyksta ankstesnėse perimvietėse, o gausa, kad ir palyginti nereikšmingai mažėja.
- perintys paukščiai trikdomi dėl rekreacinės veiklos ir perspektyvos kaip sureguliuoti šiuos procesus nėra aiškios.

Rekomendacijos apsaugai

Miškuose prie didžiųjų produktyvių vandens telkinių reikėtų išskirti „ramybės“ zonas brandžiuose medynuose, o aptiktus lizdus saugoti individualiai, kaip tai numato Miško kirtimo taisyklės. Be to, reikia numatyti priemones, mažinančias lankytojų skaičių perimviečių prieigose. Dirbtinų lizdų pagalba galima efektyviai privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur kol kas nėra rekreacinio preso bei atokiau nuo jūrinių erelių perimviečių ar poilsio vietų.

**1 lentelė. Žuvininko vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2010* (poros)	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	3	2-3	0	0	Mažėja	Išnyko	
Labanoro giria, LTSVEB002	15	12-13	5	5-7	Mažėja	60 proc.	

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami tik trendai bei gausos pokyčių priežastys

## Jerubė (*Bonasia bonasia*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į jerubės biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos aplinkos ypatybes, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Vietinių populiacijų gausos rodikliu buvo pasirinktas vidutinis registruotų individų skaičius apskaitos maršrute, nes pagal pasirinktą apskaitų metodiką tikslaus vietinių populiacijų tankumo nustatyti negalima. Taip pat buvo naudojama publikuota medžiaga apie rūšies populiacijų gausos rodiklius skirtingose buveinėse. Medžiagą apdorojant nenaudoti specialūs statistiniai metodai. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami 2 lentelėje. Dėl daugiamečių informacijos trūkumo ir pasitaikiusių metodinių neatitikimų, jerubių vietinių populiacijų gausos kitimo trendai nebuvo nustatyti. PAST vietinių populiacijų pokyčiai vertinami lyginant iki 2004 metų publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vėlesniais metais vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m monitoringo duomenis buvo vertinamas vietos savybių išsaugojimo laipsnis visose trijose PAST. Akivaizdžių pokyčių daugumoje teritorijų nepastebėta ir vietos savybių išsaugojimo laipsnis vertinamas teigiamai.

1 lentelė.

Teritorijos pavadinimas	Vietos savybių įvertinimas *			
	1. Svetimžemių medžių ir krūmų veisimas	2. Hidrologinio režimo dirbtinė kaita	3. Medynų amžius, sudėtis, plotas bei pasiskirstymas	4. Pesticidų naudojimas
<b>Žemaitijos nacionalinis parkas (PAST kodas: LTPLUB001)</b>	1,0 – 100 %	2,0 – 100 %	3,0 – 41 % 3,1 – 38 % 3,2 – 9 % 3,3 – 12 %	4,0 – 100 %
<b>Biržų giria (PAST kodas: LTBIRB001)</b>	1,0 – 100 %	2,0 – 100 %	3,0 – 99 % 3,1 – 1 %	4,0 – 100 %

<b>Būdos – Pravieniškių miškai (PAST kodas: LTKAIB006)</b>	1,0 – 100 %	2,0 – 100 %	3,0 – 100 %	4,0 – 100 %
--	-------------	-------------	-------------	-------------

**Populiacijų gausos įvertinimas.** Jerubių gausa kiekvienoje iš trijų PAST 2004 m. buvo vertinama po 100 porų 2 lentelė. Apibendrinti 2007 ir 2010 m. vykdyto rūšies monitoringo rezultatai pateikiami taip pat 2 lentelėje. Iš jų matyti, kad trijose PAST perinčios populiacijos gausa 2007 m. įvertinta 250 – 480, o 2010 metais – 200-360 porų.

Ekspertų nuomone visose tirtose PAST jerubių populiacijos yra gyvybingos ir vietinių populiacijų gausa pastaraisiais metais ženkliai nekito. Biržų girioje ir Žemaitijos nacionaliniame parke, netgi priešingai, 2007 metais nustatytos netgi gausesnės populiacijos, lyginant su įvertinimu iki 2004 metų, kas gali būti siejama ir su geresniu ištirtumu. 2010 metais nustatyta santykinai mažesnė gausa gali būti siejama sėklioms rūšims būdingais metiniais svyravimais, kuriems didelės įtakos turi ir žiemos sąlygos. Tačiau kol kas negalima paaiškinti kodėl Būdos – Pravieniškių miškuose 2007 m. buvo užfiksuotas gerokai mažesnis santykinis paukščių gausumas nei kitose PAST. Yra žinoma, kad gana ryškūs vietinių populiacijų gausos pokyčiai skirtingose teritorijose nepriklausomai vienas nuo kito gali vykti dėl daugelio priežasčių. Tačiau manome, kad viena iš labiausiai tikėtinų mažesnio santykinio jerubių gausumo Būdos – Pravieniškių miškuose priežasčių gali būti šiuo metu įvykęs trumpalaikis populiacijos gausos sumažėjimas, kuris jerubių populiacijose laikomas normaliu reiškiniu ir gali cikliška pasikartoti kas keleri metai. Šią prielaidą iš dalies patvirtina ir kontrolinėse teritorijose gauti duomenys, iš kurių matome, kad net ir panašiomis vietos savybėmis pasižyminčiose teritorijose jerubių populiacijų santykinės gausos rodikliai skiriasi gana ženkliai. Taip pat tikėtina, kad jerubių gausos rodiklių skirtumus PAST galėjo nulemti ir duomenų rinkimo metu pasireiškę paukščių aptinkamumą ribojantys faktoriai. Būtent Būdos Pravieniškių miškuose apskaitas vykdę stebėtojai apskaitų anketose nurodė, kad kai kuriuose vietose jerubių vokalinius signalus stebė nuo netoliese esančio geležinkelio sklindantis triukšmas.

Bendra santykinė paukščių gausa tyrimo maršrutuose atitinka moksliniais tyrimais nustatytą jerubių santykinę gausą mūsų regiono Borealinio tipo miškuose ir tikėtina, kad išliekant panašioms aplinkos sąlygoms artimiausiu metu jerubių populiacijos visose PAST kis nežymiai. Nežiūrint to manome, kad panašių netikslumų ateityje pavyktų išvengti jei jerubių apskaitos visose PAST būtų vykdomos dažnesniu nei trijų metų pakartojimu.

### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas.

Vertinami parametrai	Jerubių apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
PAST	reikšmingų paplitimo kaitos pokyčių šiuo metu nestebima.	-	-	-
<b>Populiacijų gausos kitimo tendencijos</b>				

PAST	-	-	-	tikslios tendencijos nežinomos, nes ankstesni duomenys rėmėsi ekspertiniu populiacijų gausos įvertinimu, o ne metodiškai atliekamų apskaitų rezultatais
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
PAST	-	-	-	tendencijos nežinomos, nes tiesioginę įtaką buveinių būklei turinti žmogaus veikla nėra atitinkamai stebima ir analizuojama
<b>Ateities perspektyvos</b>				
PAST	-	-	-	nežinomos, nes šiuo metu turimi duomenys neleidžia įvertinti būsimų populiacijų gausos pokyčių ir buveinių būklės

Informacijos apie neigiamas rūšies paplitimo ar gausos tendencijas šiuo metu neturime. Tolimesnių populiacijų gausos kitimo ir plitimo tendencijų bei rūšies buveinių būklės perspektyvų, remdamiesi dabar turimais duomenimis, prognozuoti negalime. Todėl dabartinę rūšies apsaugos būklę PAST vertintiname kaip nežinomą.

**Rekomendacijos apsaugai.** Nors dabartinė jerubių vietinių populiacijų gausa PAST nuo anksčiau nustatytų rodiklių ryškiai nesiskiria, populiacijų būklę ir toliau būtina reguliariai stebėti. Būtina atsižvelgti į tai, kad didžioji dalis šalies jerubių populiacijų (94-97 proc.) yra nesaugomose teritorijose, todėl būtina rūpintis šios rūšies apsauga ne tik įsteigtose PAST, bet ir už jų ribų. Jerubių gyvenamajai aplinkai ūkiniuose miškuose (ūkiniai miškai vyrauja ir įsteigtose PAST) didžiausias grėsmes kelia tokia žmogaus ūkinė veikla, dėl kurios gali keistis medynų amžiaus ir rūšinė sudėtis bei erdvinis pasiskirstymas. Šie rodikliai gali padidinti jerubių buveinių fragmentaciją, kuri vertinama kaip viena iš svarbiausių jerubių populiacijų gausą ribojančių veiksnių, todėl reikėtų surinkti daugiau duomenų apie jerubių buveinių naudojimo ypatumus ir monitoringo metu juos labiau sieti su jerubių apskaitų rezultatais. Taip pat manome, kad šiuo metu nepakankamai dėmesio skiriama trikdymo faktoriaus mažinimui šios rūšies apsaugai svarbiose teritorijose, nes iki vėlyvo pavasario miškuose vykdomi medienos ruošos ir išvežimo, bei miško sodinimo darbai gali turėti įtakos jerubių perėjimo sėkmei, todėl bent jau PAST visus miško darbus nuo kovo 1 d. iki gegužės 31 d. rekomenduojame sustabdyti.

2 lentelė. Jerubės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

Teritorijos pavadinimas	Vietinės populiacijos gausumo įvertinimas iki 2004 m. (poros)	Santykinis gausumas 2007 m. (vidutinis individų skaičius maršrute $\pm$ SD)	Bendras visuose maršrutuose 2007 m. registruotų individų skaičius	Įvertinta vietinės populiacijos gausa 2007 m. (poros)	Santykinis gausumas 2010 m. (vidutinis individų skaičius maršrute $\pm$ SD)	Bendras visuose maršrutuose 2010 m. registruotų individų skaičius	Įvertinta vietinės populiacijos gausa 2010 m. (poros)
Žemaitijos nacionalinis parkas (PAST kodas: LTPLUB001)	100	6,38 $\pm$ 2,62 (n=8)	51	100-180	3,84 $\pm$ 3,69 (n=6)	23	50-100
Biržų giria (PAST kodas: LTBIRB001)	100	7,67 $\pm$ 1,58 (n=9)	69	100-200	6,56 $\pm$ 2,38 (n=9)	59	100-180
Būdos – Pravieniškių miškai (PAST kodas: LTKAIB006)	100	2,14 $\pm$ 3,67 (n=7)	15	50-100	2,01 $\pm$ 3,07 (n=7)	13	50-80



## **Kurtinys (*Tetrao urogallus*)**

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į kurtinių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (registruojami paukščių tuokvietėse ar jų veiklos požymiai ir pan.), registruotus parametrus (patinai tuokvietėje, stebėtos patelės ir pan.), apskaitų atlikimo terminus bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar pakartotinos registracijos). Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija (tuoktuvėse dalyvaujantys, besimaitinantys ar klajojantys), nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį ir jos pokyčius. Kadangi dienos metu, pasibaigus tuoktuvėms, patinai (ypač pabaidyti), pasklida po aplinkinius medynus. Todėl net ir už kilometro ar daugiau gali būti registruojami iš vakaro ar anksti ryte tuokvietėse jau suskaičiuoti individai. Praktiškai visos vienkartinės pavienių paukščių registracijos yra eliminuojamos perinčios populiacijos vertinimo metu. Tuo tarpu jeigu patinas tame pačiame miško kvartale buvo stebimas kelis kartus ir ne žinomų tuokviečių vietose, labai tikėtina, kad čia egzistuoja stebėtoji nežinoma tuokvietė, kurioje jis neatlika specialių stebėjimų. Tokiu atveju, reguliariai stebėtus paukščius galima priskaityti prie stebimos populiacijos, gausos įvertinime atitinkamai pakeliant vietinės populiacijos gausos įvertinimo viršutinį rodiklį.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006, 2008 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota ar stebėtojų pateikta papildoma medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, pokytis buvo vertinamas visose rūšies apsaugai išskirtose PAST. Apibendrinant galima pasakyti, kad visose inventorizuotose teritorijose bent dalyje apskaitų taškų nurodyti 5.1, 6.1 ir 7.1 balai, t.y. lankytojai veisimosi ir maitinimosi vietose, trikdymas dėl transporto priemonių ir plėšrūnų galimas neigiamas poveikis. O

Labanoro girioje ir Karviškių miške dalyje apskaitų taškų nustatyti kirtimai, miško ruoša maitinimosi vietose vasario–rugpjūčio mėn. (3.1). Labanoro girioje taip pat nustatyti kirtimai, miško ruoša veisimosi vietoje vasario–rugpjūčio mėn. (2.1).

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Kurtinių gausa 2006 metais septyniuose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 85 patiniais. Tuo tarpu, 2008 m. ji įvertinta 108-140 patinų, neskaitant Gelednės miško, kur rūšis aptikta, tačiau stebėtojai nepateikė informacijos apie gausą. 2010 metais kurtinių gausa minėtose PAST buvo 111-140 patinų (1 lentelė). Lyginant kurtinių gausą iki 2004 metų su vėlesnių metų situacija, nustatyta, kad dvejose PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili (Pertako miškas ir Dainavos giria). Stabili populiacija panašu, kad yra ir Labanoro girioje, kur metinius gausos svyravimus nulemia tyrimų apimtys ir tikslumas. Panaši situacija stebima ir Rūdininkų girioje, kur metinius svyravimus nulemia tyrimų metodikos ir natūralių populiacijos metinių svyravimų paklaidos. Tikėtina, kad stabili populiacija išliko ir Gelednės miške, nes čia paukščiai 2010 metais aptikti tik vienoje ir dviejų anksčiau žinomų tuokviečių. Dvejose teritorijose (Čepkelių pelkė ir Karaviškių miškas) – gausos įvertinimas nėra tikslus dėl apskaitų metodinių niuansų ar sudėtingų tyrimų sąlygų. Ateityje Karaviškių miške reikėtų atlikti bent du apskaitų pakartojimus, o Čepkelių pelkėje organizuoti išsamius rūšies paplitimo ir gausos nustatymo tyrimus. Taigi, tikslesnes pokyčius paskutinėse dvejose teritorijose turėtų parodyti ateinančių metų stebėjimų duomenys. Tikslesni PAST tinkle perinčių kurtinių populiaciniai pokyčiai paaiškės po vėlesnių metų tyrimų, t.y. pakartotinai vykdant apskaitas šiuo metu aptiktose tuokvietėse.

Apibendrinant galimus pokyčius ir jų įvertinimą būtina paminėti, kad 2006 metai buvo ganėtinai nepalankūs apskaitoms dėl šalto ir ištęsto pavasario. Tuoktuvės nebuvo gerai išreikštos, paukščiai jose mažiau aktyvūs, o pats tuoktavių laikotarpis neaiškus. Tikėtina, kad stebėtojai, ypač rečiau besilankantys ir turintys mažiau patirties, neužregistravo dalies ten besilaikančių individų, todėl duomenų analizuotojai pateikė ganėtinai dideles vietinių populiacijų įvertinimo ribas. 2008 metais apskaitos keturiose teritorijose atliktos gana tiksliai, tačiau kitose reikalingos papildomos pastangos: didesni stebėtojų pajėgumai, didesnis pakartojimų skaičius, detalesni tyrimai ieškant naujų tuokviečių ir pan.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Kurtinio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	Palankiais metais užima visas tinkamas buveines PAST, savo išplitimo ribose	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	gausa nežymiai mažėja	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				

<b>PAST</b>	-	-	paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, brandžių medynų deficitas	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>		Nors nustatytos rūšies apsaugos zonos užtikrina minimalių buveinių išsaugojimą, jei tuokvietės nežinomos, paukščiai neturi realios apsaugos	-	-

Kurtinio apsaugos būklė **PAST**, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- gausa, nors ir nežymiai, mažėja;
- perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos;
- brandžių medynų ribotas plotas limituoja gausos augimą.

#### Rekomendacijos apsaugai

Miškuose apie kurtinių tuokvietes reikėtų išlaikyti ramybės zonas per visą veisimosi laikotarpį, o taip pat vasario mėn. Jų dydis priklauso nuo kraštovaizdžio ir ekologinių teritorijos savybių (pelkėse ir kontinentinių kopų vietose jos gali būti mažesnės), o taip pat tuokvietės dydžio. Tačiau šiuo atveju turėtų būti ne tik ribojama miško ūkinė veikla, bet ir transporto eismas, kaip tai praktikuojama daugelyje Europos šalių, o taip pat teritorijų „uždarymas“ visiems lankytojams, įskaitant gamtos fotografus, ornitologines ekskursijas ar net vietine iniciatyva paremtus tyrimus. Mes rekomenduotumėme aplanai riboti transporto eismą miško keliukais tuose masyvuose, kur sutinkami kurtiniai. Kita svarbi apsaugos priemonė yra pagrindinių plėšrūnų – lapių, mangutų, kiaunių, šernų, skaičiaus sumažinimas iki minimumo. Arti kurtinių tuokviečių įrengiamos šernų šėryklos gali nulemti rūšies išnykimą toje teritorijoje.

1 lentelė. Kurtinio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Įvertinta gausa 2008** (patinai)	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Čepkelių pelkė LTVARB002	40-50	?	>12	18	18-20	?	?	Manome, kad aptikti ir stebėti ne visi rezervate esantys patinai, tačiau nėra aišku kokia dalis stebėta. Manome, kad ateityje Čepkeliuose reikėtų organizuoti stebėtojų grupę, kuri atliktų rūšies paplitimo ir gausos įvertinimo tyrimus, nes vieno ar kelių stebėtojų pajėgomis tai atlikti problematiška
Karaviškių miškas LTVARB004	10-15	?	>5	4	>5	?	?	Kadangi apskaita buvo atlikta vieną kartą, tikslią gausą vertinti sunku. Žinant stebėjimų paklaidas, akivaizdu, kad išliko daugiau nei 5 patinai
Dainavos giria LTVARB005	15-20	17-20	15-20	16	16-20	Stabilus	Nereikšmingi	
Gelednės miškas LTSVEB004	10	9-12	?	4	>5	?	?	Nurodomas aptiktų patinų skaičius, kuris gali būti didesnis nuodugnai ištyrus visą teritoriją
Rūdininkų giria LTSALB002	20	17-25	17-25	15	15-25	?	?	Geresnio tikslumo negalime pateikti dėl nuoseklių tyrimų stokos
Labanoro giria LTSVEB002	30	25-30	49-63	30-35	40-50	?	?	Stebėtojų nuomone, aptikta tik apie 70 proc. visų teritorijos tuokviečių, todėl populiacijos įvertinimas didesnis
Pertako miškas LTLAZB003	15-20	12-15	10-15	12	12-15	Stabilus	Nereikšmingi	Gausa lyginama su situacija 2006 metais

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individuali, ? – nežinoma situacija

## Gervė (*Grus grus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į gervių biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Vertinant populiacijos gausos pokytį buvo atsižvelgiama į dažnai pasitaikančią tendenciją, kad vertinant vizualiai gausios populiacijos yra sumažinamos, o retų gausa padidinama. Pateiktas gausos vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi, tinkamų ir optimalių buveinių pasiskirstymo ypatumais teritorijoje bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus ir publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

2010 m. monitoringo metu vietos savybių išsaugojimo laipsnis buvo vertinamas visose PAST, išskyrus Būdos-Pravieniškių miškus, kur šis darbas nebuvo padarytas dėl nežinomų priežasčių. Biržų girios, Taujėnų-Užulėnio miškų bei Čepkelių pelkės PAST reikšmingų vietos savybių pokyčių nenustatyta. Tuo tarpu Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse visuose bareliuose skalsumas yra didesnis nei 0,6 (6.2 balai). Labanoro girioje kai kuriuose bareliuose nustatyti potencialių gervių perėjimo vietų pavertimo kitais naudmenimis atvejai (2.1, 2.2), taip pat kai kuriuose bareliuose vidutinė kirtavietė yra apie 2 ha ir daugiau (5.1, 5.2), o ugdymo kirtimuose skalsumas 0,6 ir didesnis (6.1, 6.2).

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Gervių gausa 2007 metais visose penkiose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai įvertinta 180-270 perinčių porų (1 lentelė). Lyginant gervių gausą iki 2004 metų su analizuojamais apskaitų metais, nustatyta, kad visose teritorijose populiacija yra stabili ar yra populiacijos didėjimo prielaidos, kas pilnai atitinka rūšies plitimo šalyje tendencijas. Tik Būdos-Pravieniškių miškuose trendas įvertintas kaip stabilus, nors tai gali būti susiję su nepilna apimtimi atliktomis apskaitomis (mažiau 2 apskaitų taškai nei numatyta minimalioje tyrimų programoje). 2007 m monitoringo metu įvertintas populiacijos tankumas buvo 0,28 (Labanoro giria) – 1,34 (Čepkelių raistas) poros/1 km<sup>2</sup>, kas atitinka moksliniais tyrimais nustatytą gervių tankumą mišriuosiuose ir

pietų borealiniuose miškuose. Kitose trijose PAST tankumas buvo panašus ir svyravo 0,49-0,61 poros/1 km<sup>2</sup>. Populiacijos gausos pokyčiai ir buveinių pokyčiai leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimos nedidelės populiacijos mažėjimo tendencijos.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Gervės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	rūšis plinta stebimoje teritorijoje	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	šiuo metu nėra jokio pagrindo teigti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios	-	-	-

Gervės dabartinė apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra palanki, kadangi rūšis plinta didesnėje šalies dalyje, jos gausa auga, o neigiami reikšmingi buveinių pokyčiai nėra žinomi.

Rekomendacijos apsaugai

Nors populiacijos gausa PAST teritorijose yra stabili, situaciją būtina stebėti, nes rūšis perėjimo vietose yra jautri trikdymui, todėl perinti populiacija gali nukentėti išaugus lankytojų skaičiui. Tačiau dabartinė miškų ūkinė veikla bei kitoks jų naudojimas nekelia grėsmės rūšiai, todėl papildomos rekomendacijos apsaugai nėra numatomos.

**1 lentelė. Gervės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruotas tankis poros/1 km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2007*	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruotas tankis 2010 poros/1 km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pastabos
Labanoro giria LTSVEB002	20	0,28 (0,17-0,45)	118	45-65	0,28 (0,17-0,45)	118	45-65	Stabilus ar didėjantis	41278 ha plotas
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės LTALYB003	28	0,61 (0,37-0,99)	64	30-50	0,61 (0,37-0,99)	64	30-50	Stabilus ar didėjantis	10530 ha plotas
Čepkelių pelkė LTVARB002	20-25	1,34 (0,81-2,19)	143	50-70	1,34 (0,81-2,19)	143	50-70	Stabilus ar didėjantis	10738 ha plotas
Būdos-Pravieniškių miškai LTKAIB006	30	0,49 (0,27-0,88)	26	20-30	0,49 (0,27-0,88)	26	20-30	Stabilus	4580 ha plotas Trūksta dviejų maršrutų taškų (20 taškų)
Biržų giria LTBIRB001	20-30	0,57 (0,35-0,95)	78	35-55	0,57 (0,35-0,95)	78	35-55	Stabilus ar didėjantis	16149 ha plotas
Taujėnų-Užulėnio miškai LTUKMB001	?	?	?	?					

\* - ataskaitos priede pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos, tai populiacijos gausa

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis; įvertinime atsižvelgiama į tai, jog gervės subręsta 2-3 gyvenimo metais

#### Trumpinimai:

? – nežinoma situacija

## Stulgys (*Gallinago media*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į stulgių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tuokvietėms tinkamų pievūčių skaičių ir išsidėstymą, pievų užaugimo sumedėjusia augalija mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (hidrologinės sąlygas teritorijoje, pavasario eigą), duomenų rinkimo metodą (koks buvo atskiro stebėtojo apskaitų sektorius), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, girdėti balsai), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į palankiausių laikotarpių, t.y. maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei trijų pakartojimų metu. Galiausiai, būtina vertinti ar stebėjimai vykdyti visose teritorijos buveinėse, nes net vienoje didesnio ploto teritorijoje stulgiai gali suformuoti kelias tuokvietes. Kartu reikia atminti, kad stulgiai yra paslaptingas paukštis, patikimai girdimas tik tamsiu paros metu arba esant stiprioms sutemoms, todėl didesnių teritorijų tyrimai reikalauja atitinkamų darbų apimčių, kurių pakankamumas taip pat vertinamas iš stebėtojų ataskaitų. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai nustatyti ar tyrimų metu aptiktos visos rūšies tuokvietės, ir jose besilankančių patinų skaičių. Kadangi rūšis sunkiai aptinkama, būtina įvertinti stebėtojo paklaidą, pridėdant 10 % nuo tuokvietėse užregistruotų patinų skaičiaus.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridėdamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas buvo atliktas visose rūšies apsaugai išskirtose PAST. Svylos upės slėnyje stebimas pievų apžėlimas aukštąja žoline ir sumedėjusia augalija. Sausgalvių pievose nepalankus ankstyvas šienavimas, o jų dalyje – nepalankus hidrologinis režimas. Tuo tarpu Nemuno deltoje



didžiausia grėsmę kelia plačiu mastu taikomi ankstyvi šienavimo terminai. Čia stulgiui situacija yra labai nepalanki, nes daugiau nei pusė teritorijos yra nušienaujama jau birželio pradžioje, paukščiams dar nespėjus išsiperėti. Be to, aatskirose vietose vanduo per greitai išpumpuojamas iš pievų, todėl jos per anksti išdžiūsta. Tuo tarpu drėgnais metais, pievose išlieka per aukštas vanduo (nes pavasario pabaigoje jis nebepumpuojamas), todėl vėl susidaro rūšies veisimuisi nepalankios sąlygos. Svylos slėnyje pievos nenaudojamos, todėl joms gresia užaugimas.

#### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Stulgių gausa 2010 metais visose trijose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 55-81 patiniais (1 lentelė). Tuo tarpu 2009 metais tose pačiose trijose PAST aptikti 31-48 patinai. 2007 metais stebėjimai nevykdyti Sausgalvių pievose ir Svylos upės slėnyje, o Nemuno deltoje tyrimai vykdyti tik vienoje ankstesniais metais aptiktoje tuokvietėje. Todėl šioje teritorijoje neaptikti paukščiai (nulinis stebėjimų rezultatas) dar neparodo, kad rūšis išnyko, o tik akivaizdžiai nurodo, kad tyrimai buvo blogai organizuoti ir neatlikti tinkamomis apimtimis. Taigi, 2007 metais PAST tinkle neužregistruotas nė vienas stulgys, kas neleidžia vertinti nei perinčios populiacijos gausos, nei jų pokyčių ir per ilgesnį laikotarpį. 2008 m. apskaitos tinkamai atliktos Sausgalvių pievose, tačiau akivaizdžiai neaptiktos skaitlingos tuokvietės Nemuno deltoje ir Svylos slėnyje. Ypač prasta situacija Nemuno deltoje, kur aptiktas tik vienas patinas, nors čia tuo metu buvo sutinkama skaitlingiausia rūšies perinti populiacija šalyje. Kadangi esminių buveinių pokyčių Nemuno deltoje nėra, akivaizdu, kad buvo neaptiktos vietos, kur laikėsi pagrindinė populiacijos dalis. Todėl minėtų apskaitų rodiklių PAST tinkle, be papildomų nuoseklių tyrimų, negalima vertinti ir ekspertiniu metodu, nes tokios retos ir labai lokaliai išplitusios rūšies, kaip stulgys, atveju, ekstrapoluojuojant galima gauti tikrovę neatspindinčius rezultatus. Todėl, tikslus ir korektiškas visos vietinės populiacijos gausos ir apsaugos būklės įvertinimas galimas tik atlikus pilną perinčios populiacijos apskaitą visame stebimų teritorijų plote, kaip kad buvo padaryta 2010 metais. Todėl dabar akivaizdu, kad realiai egzistuojančios populiacijos yra skaitlingesnės, o 2005-2009 m. vykdytų stebėjimų metu neužregistruoti visi teritorijoje buvę paukščiai. Ateinančiais metais vykdomi tyrimai parodys realią rūšies vietinių populiacijų būkle visose PAST.

#### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Stulgio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	išnyko keliose buvusiose perimvietėse, nors nuoseklių paskutinių metų tyrimų šalyje trūksta	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	Stebimos	-

			mažėjimo tendencijos	
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	Dviejose teritorijose būklė blogėja dėl intensyvaus ūkio arba veiklos nutraukimo	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	Ūkininkavimas turėtų dar intensyvėti, o tvarkymo darbai apleistose pievose brangiai kainuoja	-

Stulgio apsaugos būklė **PAST**, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- neūkininkaujant blogėja veisimosi buveinių kokybė ir mažėja jų plotas;
- perinčios populiacijos gausa daugelyje ankstesnių perimviečių (PAST tinkle) mažėja;
- ūkininkavimo galimybės, tęsiant pievų ekstensyvų naudojimą, daugelyje teritorijų (išskyrus Sausgalvių pievų dalį) yra menkos dėl nepatrauklumo (šlapios, sunkiai naudojamos pievos);
- specialių tvarkymo priemonių įgyvendinimas yra brangus ir reikalingos apimties finansavimo galimybės menkos;
- ten kur ūkininkaujama, dažnai per anksti šienaujamos pievos ir tokia praktika panašu, kad išliks ateityje;
- naujų šlapių pievų susiformavimo galimybės mažėja, nes paskutiniaisiais metais vis didesnė jų dalis suariama, siekiant gauti ES išmokas, arba stambėjantys ūkiai vis daugiau lėšų skiria šlapynių sausinimui.

#### Rekomendacijos apsaugai

Rūšies palankios apsaugos būklės palaikymas dažniausiai įmanomas arba vykdant ūkinę veiklą – neintensyviai ganant, ar vėlai šienaujant, arba atliekant veisimosi buveinių tvarkymo darbus. Priešingu atveju, dėl sėkmingų procesų, buveinės transformuojasi į netinkamas rūšies veisimuisi. Kiek ilgiau jos išsilaiko stipriai užliejamose pievose, tačiau jų išsaugojimas irgi yra tik laiko klausimas. Todėl, norint išsaugoti dabartines stulgio perimvietes su pakankamai gausiomis populiacijomis, būtina užtikrinti neintensyvų ganymą ar vėlyvą šienavimą, išvežant nupjautą žolę. Tam gali būti panaudojamos ES agroaplinkosauginių programų lėšos. Specialios tvarkymo priemonės galimos tik atkuriant buveines. Didžiausios pastangos šia kryptimi turėtų būti nukreiptos į Nemuno deltą, kur yra išlikusi skaitlingiausia ir perspektyviausia apsaugos požiūriu stulgių populiacija. Tvarkymo darbai vykdyti Svylos upės slėnyje ir reikėtų rūpintis jų tęstinumu. Perspektyvūs yra tvarkymo darbai Katros slėnio Čepkelių rezervate bei Kretuono draustinio Žemaitiškės pievose. Kadangi rūšis minta dirvožemio bestuburiais, pagrindine sliėkais, buveinių tvarkymui galima naudoti reguliuojamus gaisrus, kai tai leis šalies teisinė bazė. Siekiant nustatyti tikrąją rūšies apsaugos būklę, reikalingi specialūs tyrimai, susiję su nauja rūšies inventurizacija šalyje.

**1 lentelė. Stulgio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2005** (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Įvertinta gausa 2007 (patinai)	Įvertinta gausa 2008 (patinai)	Įvertinta gausa 2009 (patinai)	Registruota gausa 2010* (patinai)	Įvertinta gausa 2010 (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos**** <b>Pastabos 2009 m.</b>
Nemuno delta LTSLUB001	60	13****	25-30	?**	?	25-40	35	40-60	Stabilus	Gausa svyruoja	Gausos ir paplitimo pokyčiai lyginami su situacija iki 2004 metų, nes vėliau apskaitos atliktos nenuosekliai
Svylos upės slėnis LTSVEB001	10	0	4-5	?	>1	4-5	10	10-12	Stabilus	-	2005 ir 2007 metais stebėjimai nevykdyti. 2010 m. tuokvietės aptiktos dvejose vietose, nors dalis patinų galėjo būti suregistruoti abejose tuokvietėse.
Sausgalvių pievos LTSLUB003	10	5	0	?	7-9	2-3	5	5-9	Mažėja	Nereikšmingai	2009 metais teritorijoje buvo labai aukštas vandens lygis, kas, be jokios abejonės, įtakojo ir paukščių gausą tuokvietėse. 2006 ir 2007 metais nuoseklūs stebėjimai nevykdyti. Pokyčiai vertinti lyginant situaciją su iki 2004 m.

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertinti nekorektiška, nes patikrinta tik viena potenciali tuokvietė;

\*\*\* - gausa įvertinta tik dalyje NDRP;

\*\*\*\* - neatlikus reguliarių stebėjimų visame teritorijų plote, tikslus ir korektiškas visos vietinės populiacijos gausos įvertinimas neįmanomas

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

## Balinė pelėda (*Asio flameus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į balinių pelėdų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasariinių fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (registruojami paukščių ar jų balsai ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, ūbaujantys patinai, nerimaujantys paukščiai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios ir labai retos populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų/girdėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį ir jos pokyčius. Praktiškai visos vienkartinės pavienių paukščių registracijos, ypač veisimosi sezono pradžioje ir pabaigoje, yra eliminuojamos perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, surinktus vienintelėje šiai rūšiai išskirtoje PAST Nemuno deltoje, nustatyta, kad dalyje apskaitų vietų pastebėti atsitiktiniai lankytojai ar jų veiklos pėdsakai (1.1), dėl hidrologinio režimo pokyčių netinkamomis tapo dalis buveinių (2.1, 2.2), vietomis daugiau nei 50 % buveinės užaugę sumedėjusia augalija ir (ar) nendrėmis (4.1, 4.3).

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

2010 metais vienintelėje rūšies apsaugai įsteigtoje PAST balinių pelėdų neaptikta. Todėl lyginant balinių pelėdų gausą iki 2004 ir 2007 metų su 2010 metų situacija, konstatuota, kad rūšis šioje teritorijoje išnyko (1 lentelė). Ar tai tik kelerių metų ypatumai, ar realios tendencijos, turėtų parodyti vėlesnių metų stebėjimų duomenys.

Apibendrinant, galima daryti prielaidą, kad balinės pelėdos išnykimas tiek vienintelėje PAST (turimais duomenimis ir už jos ribų) susijęs su rūšies perinčios populiacijos paplitimo ypatumais daug platesniame regione, nes Lietuva. Dabartinė monitoringo bei istorinė medžiaga leidžia teigti, kad ši rūšis aptinkama perint palankiais metais, kuomet stebima jų invazija visoje centrinėje Europoje ar net platesniame regione. Tuo tarpu, kitais metais čia nereguliariai peri tik pavienės poros, todėl rūšies apsaugos užtikrinti neįmanoma, jau nekalbant apie jos apsaugai skirtų teritorijų išskyrimą.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Balinės pelėdos apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	Per dešimt metų išnyko visose žinomose perimvietėse	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	nėra duomenų apie perėjimo atvejus	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	trūksta duomenų apie tikslias veisimosi buveines
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	nežinomos, nes nėra aiškios rūšies išnykimo priežastys PAST

Balinės pelėdos apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- perintys paukščiai nebesutinkami ne tik visose tirtose teritorijose, bet ir visoje šalyje;
- nėra žinomos tikslios rūšies išnykimo priežastys, todėl negalima užtikrinti perinčių porų apsaugos;
- nėra žinomos visos svarbios veisimosi buveinės šalyje.

Rekomendacijos apsaugai

Nesutartos, nes nežinomos rūšies išnykimo priežastys tiek tirtose teritorijose, tiek šalyje. Tačiau, remiantis ankstesnių metų duomenimis, akivaizdu, kad būtina išsaugoti potencialias perimvietes: atviras pelkių plynės ir atvirus aukštųjų žolynų plotus su besiribojančiomis pievomis ar ganyklomis.

**1 lentelė. Balinės pelėdos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2010* (poros)	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Nemuno delta, LTSLUB001	3	0	0	0	Mažėja	nebeperi/ išnyko	

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami tik trendai bei gausos skirtumų priežastys

## Lututė (*Aegolius funereus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į lutučių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač atsižvelgiant į orų permainas, kas iš principo nulemia pelėdų aktyvumą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar registruojami paukščių balsai ir koku būdu), registruotus parametrus (ūbaujantys patinai, patelės atsakas ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų/girdėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį ir jos pokyčius. Praktiškai visos vienkartinės pavienių paukščių registracijos yra eliminuojamos arba priskiriamos kaimyninėms perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnis vertintas visose PAST. Čepkelių pelkėje reikšmingo vietos savybių pokyčio nenustatyta. Aukštaitijos NP vakarinėje dalyje, Rūdininkų ir Dainavos giriose nustatytas didelis kiauninių skaičius (5.1). Rūdininkų ir Dainavos giriose dalyje buveinių plynuose kirtimuose nepaliekama 15 tinkamo amžiaus medžių/ha (4.1). Labanoro ir Dainavos giriose dalyje buveinių vykdomi kirtimai, miško ruoša veisimosi vietose. (2.1) bei veisimosi vietų apsaugos zonoje (3.1) vasario-gegužės mėn. Be to Dainavos girioje dalyje buveinių veisimosi vietoje vykdomi kirtimai ir birželio-sausio mėn.

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Lutučių gausa 2010 metais 5 tirtose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 88-125 perinčių porų. (1 lentelė). Lyginant lutučių gausą iki 2004 ir 2007 metų su 2010 metų situacija, nustatyta, kad dviejose PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili (Dainavos ir Rūdininkų girios), o dvejose didėja (Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, Labanoro giria). Čepkelių

pelkės perinčios populiacijos gausos 2010 metais nenaudojome pokyčių įvertinime, nes galimos paklaidos dėl mažo paukščių aktyvumo dėl nepalankių orų. Tikėtina, kad šis gausėjimas siejasi su nuoseklių apskaitų visoje teritorijoje atlikimu. Tikslėsius ir realius pokyčius turėtų parodyti vėlesnių metų stebėjimų duomenys.

#### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Lututės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	Trūksta informacijos
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	gausa nemažėja ar net kiek didėja	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, brandžių medynų deficitas, didelė kiaunių gausa	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	nepalankūs ūkinės veiklos ypatumai, kiaunių gausa ribos rūšies plitimą ir gausos augimą	-	-

Lututės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- nors paplitimo ir gausos reikšmingų pokyčių nenustatyta, perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, vyresnio amžiaus medynų ploto santykinis mažėjimas riboja plitimą dėl buveinių stokos;
- išaugęs kiaunių skaičius daro didelę žalą perinčiai populiacijai;
- paliekant esamą medynų kirtimo amžių, todėl tinkamų veisimosi buveinių ir toliau mažės.

#### Rekomendacijos apsaugai

Dvi pagrindinės miškų ūkinės priemonės, kartu su kiaunių skaičiaus reguliavimu gali žymiai pagerinti rūšies būklę. Pirmiausia reikia mažinti brandžių bei pribrežtančių spygliuočių medynų (pušies su egle, ypač) fragmentaciją. Be to, veisimosi vietose (pušnyuose) miškų ūkinė veikla turi būti nebevykdoma nuo vasario mėn. antros pusės iki birželio vidurio. Kur yra mažesnė juodųjų meletų gausa, teigiamą efektą gali duoti inkilų su 8 cm skersmens landa kėlimas, su sąlyga, kad bus įrengiamos apsaugos nuo kiaunių.



**1 lentelė. Lututės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2007** (patinų)	Registruota gausa 2010* (patinai)	Įvertinta gausa 2010** (patinų)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Čepkelių pelkė, LTVARB002	10	12-15	3	3-10	Mažėja?	?	Gali būti mažesnė gausa susijusi su mažu paukščių aktyvumu dėl nepalankių sąlygų
Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	10	15-20	12-13	13-20	Stabilus ar daugėja	nereikšmingi	
Dainavos giria, LTVARB005	15	15-20	10-12	10-20	Stabilus	nereikšmingi	
Rūdininkų giria LTSAL B002	10	11-15	12-14	12-15	Stabilus	nėra	
Labanoro giria, LTSVEB002	20	40-50	42-60	50-60	Stabilus ar daugėja	nereikšmingi	

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami tik trendai bei gausos skirtumų priežastys

Trumpinimai:

Ind. – individai

? – nežinoma situacija

## Pilkoji meleta (*Picus canus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į pilkųjų meletų biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Vertinant populiacijos gausos pokytį buvo atsižvelgiama, kad vertinant vizualiai gausios populiacijos yra sumažinamos, o retų gausa padidinama. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. Registruota gausa apskaičiuota naudojant specialią kompiuterinę programą. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vėlesniais metais vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m monitoringo duomenis, visose PAST buvo vertinamas vietos savybių išsaugojimo laipsnis. Akivaizdžių pokyčių Čepkelių pelkėje bei Adučiškio-Guntauninkų miškuose nepastebėta. Taujėnų-Užulėnio, Plinkšių ir Lančiūnavos miškuose dalyje buveinių brandžių medynų yra mažiau nei 20 % bei vykdyti plyni kirtimai per paskutinius 3 metus (2.1, 2.2, 2.3, 2.4), taip pat vykdyti sanitariniai kirtimai (4.1, 4.2). Sanitariniai kirtimai (4.2) daugelyje barelių vykdyti ir Biržų girioje. Plinkšių miške dalyje buveinių pastebėtas pavienių senų ąžuolų kirtimas, brandžių medynų yra mažiau nei 20 % bei vykdyti plyni kirtimai per paskutinius 3 metus (3.1, 3.2, 3.3, 3.4).

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Pilkųjų meletų gausa 2007 metais 5 tirtose teritorijos iš 6 PAST, įsteigtų šios rūšies apsaugai, įvertinta 230 perinčių porų (1 lentelė). Kadangi negauti pilkųjų meletų gausos tyrimų duomenys Adučiškio-Guntauninkų miškuose, laikome, kad stebėjimai 2007 metais čia nevykdyti.

Lyginant pilkųjų meletų gausą tikslinėse PAST iki 2004 metų su 2007 apskaitų metais, nustatyta, kad visose teritorijose populiacija yra stabili ar stebimos populiacijos didėjimo tendencijos. Šios tendencijos galėjo atsirasti dėl skirtingų populiacijos vertinimo metodų, tačiau akivaizdžiai mažėjančios rūšies gausos nestebime. 2007 m monitoringo metu įvertintas populiacijos tankumas (1 poros /90-300 ha) atitinka moksliniais tyrimais nustatytą pilkųjų meletų tankumą

mišriuosiuose ir pietų borealiniuose miškuose. Populiacijos gausos pokyčiai ir buveinių pokyčiai leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimi nedideli populiacijos svyravimai tiek mažėjimo, tiek didėjimo linkme.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Pilkųjų meletų apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	buveinių kokybiniai ir kiekybiniai parametrai yra veikiami miškų ūkinės veiklos	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	medynų rūšinės, amžinės struktūros, sanitarinių kirtimų perspektyvos nėra aiškios

Pilkosios meletos dabartinė apsaugos būklė **PAST**, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, kadangi ženkliai dalis teritorijų patenka į intensyvios miškų ūkinės veiklos zoną, o ateities perspektyvos dėl medynų rūšinės ir amžinės struktūros bei sanitarinių kirtimų nėra aiškios.

Rekomendacijos apsaugai

Nors populiacijos gausa **PAST** teritorijose yra stabili, situaciją būtina stebėti, nes monitoringo metu išryškėjo, jog dalyje teritorijos buveinių savybių pokyčiai yra neigiami (vykdomi kirtimai, nepaliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius, vykdomi sanitariniai kirtimai). Šiuo metu sunku teigti, jog esama pilkosios meletos apsaugos būklė yra palanki, o jei nepalanki, tai kokiu mastu. Tam reikalingas ilgesnis stebėjimų laikotarpis. Tačiau akivaizdu, kad paliekamas didesnis negyvos medienos (ypač stovinčios) kiekis, sudarytų palankesnes sąlygas rūšies veisimuisi, kas labai svarbu šiai sėsliai rūšiai.

**1 lentelė. Pilkosios meletos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruotas tankis 2007 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2007*	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruotas tankis 2010 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pastabos
Čepkelių pelkė, LTVARB002	20	0,95 (0,38-2,35)	72	30	0,95 (0,38-2,35)	72	30	Stabilus ar didėjantis	7552 ha plotas
Biržų giria, LTBIRB001	20-30	3,02 (0,91-5,62)	488	90	3,02 (0,91-5,62)	488	90	Stabilus ar didėjantis	16148 ha plotas
Taujėnų-Užulėnio miškai LTUKMB001	15-20	1,29 (0,57-2,9)	179	60	1,29 (0,57-2,9)	179	60	Stabilus ar didėjantis	13865 ha plotas
Plinkšių miškas, LTMAZB001	10	0,38 (0,06-2,35)	19	15	0,38 (0,06-2,35)	19	15	Stabilus ar didėjantis	4961 ha plotas
Lančiūnavos miškas, LTKEDB002	10-14	2,02 (0,91-4,49)	64	35	2,02 (0,91-4,49)	64	35	Stabilus ar didėjantis	3094 ha plotas
Adučiškio – Guntauninkų miškai LTSVEB008	10	-	-	-	-	-	-	-	Negauti duomenys iš stebėtojų

\* - ataskaitos priede pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

Trumpinimai:

? – nežinoma situacija

## Vidutinis genys (*Dendrocopos medius*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į vidutinių genų biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Vertinant populiacijos gausos pokytį buvo atsižvelgiama, kad vertinant vizualiai gausios populiacijos yra sumažinamos, o retų gausa padidinama. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. Registruota gausa apskaičiuota naudojant specialią kompiuterinę programą.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m monitoringo duomenis, buvo vertinamas vietos savybių išsaugojimo laipsnis 5-iose iš 7-ių PAST (dėl nežinomų priežasčių neatliktas Babtų-Varlupos ir Būdos-Pravieniškių miškuose). Balbieriškio, Lančiūnavos ir Dotnuvos-Josvainių miškuose dalyje buveinių pastebėtas pavienių senų ažuolų kirtimas, brandžių medynų yra mažiau nei 20 % bei vykdyti plyni kirtimai per paskutinius 3 metus (3.1, 3.2, 3.3, 3.4), vykdyti sanitariniai kirtimai (5.1, 5.2). Taujėnų-Užulėnio miškuose bei Žuvinto biosferos rezervate dalyje buveinių brandžių medynų yra mažiau nei 20 % bei vykdyti plyni kirtimai per paskutinius 3 metus (3.1, 3.2, 3.4), taip pat rasta daug atvejų sanitarinių kirtimų (5.1, 5.2).

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Vidutinių genų gausa 2007 metais 7 tirtose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 430 perinčių porų (1 lentelė). Lyginant vidutinių genų gausą tikslinėse PAST iki 2004 metų su 2007 apskaitų metais, nustatyta, kad visose teritorijose populiacija yra stabili ar stebimos populiacijos didėjimo tendencijos. Šios tendencijos galėjo atsirasti dėl skirtingų populiacijos vertinimo metodų, tačiau akivaizdžiai mažėjančios rūšies gausos nestebime. 2007 m monitoringo metu įvertintas populiacijos tankumas (1 pora /25-115 ha) atitinka moksliniais tyrimais nustatytą vidutinių genų tankumą mišriuosiuose ir pietų borealiniuose miškuose. Populiacijos gausos

pokyčiai ir buveinių pokyčiai leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimi nedideli populiacijos svyravimai tiek mažėjimo, tiek didėjimo linkme.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Vidutinio genio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	Reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	Reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	optimalių buveinių kokybiniai ir kiekybiniai parametrai yra veikiami miškų ūkinės veiklos	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	tinkamų buveinių plotas ir kokybė ir toliau turėtų mažėti	-	-

Vidutinio genio dabartinė apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, kadangi ženkliai dalis teritorijų patenka į intensyviai miškų ūkinės veiklos zoną, kur optimalios buveinės – brandūs plačialapiai miškai, yra intensyviai naudojamos, o ateities perspektyvos dėl medynų rūšinės ir amžinės struktūros bei sanitarinių kirtimų nėra aiškios.

Rekomendacijos apsaugai

Nors populiacijos gausa PAST teritorijose yra stabili, situaciją būtina stebėti, nes monitoringo metu išryškėjo, jog dalyje teritorijos buveinių savybių pokyčiai yra neigiami (vykdomi kirtimai, nepaliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius, vykdomi sanitariniai kirtimai). Šiuo metu sunku nustatyti vidutinio genio apsaugos būklės tendencijas ir jos kaitos mastus. Tam reikalingas ilgesnis stebėjimų laikotarpis. Tačiau akivaizdu, kad paliekamas didesnis negyvos medienos (ypač stovinčios) kiekis ir brandžių plačialapių medžių, ypač ažuolų, skaičius sudarytų palankesnes sąlygas rūšies veisimuisi, kas labai svarbu šiai sėsliai rūšiai.

**1 lentelė. Vidutinio genio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruotas tankis 2007 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2007*	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruotas tankis 2010 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pastabos
Taujėnų–Užulėnio miškai LTUKMB001	40-60	0,91 (0,481-1,72)	126	90	0,91 (0,481-1,72)	126	90	Stabilus ar didėjantis	2 apskaita nepatikima 13865 ha plotas
Žuvinto biosferos rezervato dalis LTALYB003	>20	1,93 (1,20-3,12)	120	50	1,93 (1,20-3,12)	120	50	Stabilus ar didėjantis	Plotas 6230 ha
Balbieriškio miškas LTPRIB003	21-25	4,34 (2,79-6,76)	165	70	4,34 (2,79-6,76)	165	70	Stabilus ar didėjantis	Plotas 3814 ha
Būdos–Pravieniškių miškai LTKAIB006	25-30	0,87 (0,25-3,03)	40	40	0,87 (0,25-3,03)	40	40	Stabilus ar didėjantis	Plotas 4579 ha
Lančiūnavos miškas LTKEDB002	20-30	3,68 (1,86-7,29)	112	60	3,68 (1,86-7,29)	112	60	Stabilus ar didėjantis	3094 ha plotas
Babtų–Varluvos miškai LTKAUB006	20	1,18 (0,39-3,49)	51	50	1,18 (0,39-3,49)	51	50	Stabilus ar didėjantis	1 pakartojimas 4300 ha
Dotnuvos–Josvainių miškai LTKEDB003'	30-50	2,28 (1,40-3,71)	123	70	2,28 (1,40-3,71)	123	70	Stabilus ar didėjantis	5381 ha plotas

\* - ataskaitos priede pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

## **Baltnugaris genys (*Dendrocopos leucotos*)**

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į baltnugarių genių biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Vertinant populiacijos gausos pokytį buvo atsižvelgiama, kad vertinant vizualiai gausios populiacijos yra sumažinamos, o retų gausa padidinama. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m monitoringo duomenis, buvo vertinamas vietos savybių išsaugojimo laipsnis keturiose iš šešių PAST (dėl nežinomų priežasčių jis neatliktas Babtų-Varlupos ir Būdos-Pravieniškių miškuose). Taujėnų-Užulėnio ir Lančiūnavos miškuose dalyje buveinių brandžių medynų yra mažiau nei 20 % bei vykdyti plyni kirtimai per paskutinius 3 metus (2.1, 2.2, 2.3, 2.4), taip pat vykdyti sanitariniai kirtimai (4.1, 4.2). Padauguvos miške bei Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse dalyje buveinių plynose kirtavietėse vertintas biologinės įvairovės medžių skaičius ir (ar) jų charakteristikos netenkina reikalavimų (3.1, 3.2, 3.3, 3.4). Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse rasta daug atvejų sanitarinių kirtimų (4.2).

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Baltnugarių genių gausa 2007 metais visose šešiose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 290 perinčių porų (1 lentelė). Tačiau, pateikti apskaitų rezultatai parodė visą eilę metodinių netikslumų, kuriuos mes aptariame toliau. Pirmiausia, Padauguvos miške apskaita atlikta nesilaikant svarbių reikalavimų: vyko greičiau ir truko ilgiau, kartais net iki vidurdienio. Tuo tarpu Babtų-Varlupos miškuose atliktas tik vienas apskaitų pakartojimas, o Taujėnų-Užulėnio miškuose – antra apskaita duomenis vertinusio eksperto buvo



pripažinta kaip nepatikima. Tačiau surinkti duomenys vis vien leidžia nustatyti rūšies gausos pokyčio tendencijas tirtose teritorijose.

Lyginant baltnugarių genių gausą iki 2004 metų bei apskaitų metais (2007) nustatyta, kad visose teritorijose populiacija yra stabili ar yra populiacijos didėjimo tendencijos. Šios tendencijos galėjo atsirasti dėl skirtingų populiacijos gausos vertinimo metodų. 2007 m monitoringo metu įvertintas populiacijos tankumas (1 pora /34-165 ha) atitinka moksliniais tyrimais nustatytą baltnugarių genių tankumą mišriuosiuose ir pietų borealiniuose miškuose. Žymiai didesnis rūšies tankumas (1 pora /22 ha), aptiktas Lančiūnavos miške, parodo, kad ši teritorija yra išskirtinės svarbos rūšies apsaugai ir jai turi būti skiriamas ypatingas dėmesys. Populiacijos gausos pokyčiai ir buveinių pokyčiai leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimos nedidelės populiacijos mažėjimo tendencijos.

#### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Baltnugarių genių apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	buveinių kokybiniai ir kiekybiniai parametrai yra įtakojami intensyvios miškininkystės	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	tinkamų buveinių plotas ir kokybė ir toliau turėtų mažėti	-	-

Baltnugario genio dabartinė apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, kadangi ženkliai dalis teritorijų patenka į intensyvios miškų ūkinės veiklos zoną, kur optimalios buveinės – brandūs lapuočių miškai, yra intensyviai naudojamos, o ateities perspektyvos dėl medynų rūšinės ir amžinės struktūros bei sanitarinių kirtimų nėra aiškios.

#### Rekomendacijos apsaugai

Nors populiacijos gausa PAST teritorijose yra stabili, situaciją būtina stebėti, nes monitoringo metu išryškėjo, jog dalyje teritorijos buveinių savybių pokyčiai yra neigiami (vykdomi kirtimai,

nepaliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius, vykdomi sanitariniai kirtimai). Šiuo metu sunku nustatyti baltugario genio apsaugos būklės tendencijas ir jos kaitos mastus. Tam reikalingas ilgesnis stebėjimų laikotarpis. Tačiau akivaizdu, kad paliekamas didesnis negyvos medienos (ypač stovinčios) kiekis ir brandžių lapuočių medynų, ypač beržynų, skaičius sudarytų palankesnes sąlygas rūšies veisimuisi, kas labai svarbu šiai sėsliai rūšiai.

**1 lentelė. Baltnugario genio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruotas tankis 2007 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2007*	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruotas tankis 2010 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pastabos
Taujėnų–Užulėnio miškai LTUKMB001	35-50	2,57 (1,51-4,37)	356	100	2,57 (1,51-4,37)	356	100	Stabilus ar didėjantis	2 apskaita nepatikima 13865 ha plotas
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės LTALYB003	32	0,61 (0,14-2,64)	38	38	0,61 (0,14-2,64)	38	38	Stabilus ar didėjantis	Plotas 6230 ha
Padauguvos miškas LTKAUB005	15	2,95 (1,68-5,20)	163	30	2,95 (1,68-5,20)	163	30	Stabilus ar didėjantis	Apskaita atlikta nesilaikant svarbių reikalavimų (vyko greičiau ir truko ilgiau, kartais net iki vidurdienio) 5553 ha plotas
Būdos–Pravieniškių miškai LTKAIB006	25-30	0,74 (0,29-1,91)	34	34	0,74 (0,29-1,91)	34	34	Stabilus ar didėjantis	4579 ha plotas
Lančiūnavos miškas LTKEDB002	20-25	4,48 (2,02-9,92)	138	60	4,48 (2,02-9,92)	138	60	Stabilus ar didėjantis	3094 ha plotas
Babtų–Varlūvos miškas LTKAUB006	20	0,64 (0,33-1,22)	28	28	0,64 (0,33-1,22)	28	28	Stabilus ar didėjantis	1 pakartojimas 4300 ha

\* - ataskaitos priede pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos.

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis.

## **Tripirštis genys (*Picoides tridactylus*)**

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į tripirščių genų biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Vertinant populiacijos gausos pokytį buvo atsižvelgiama, kad vertinant vizualiai retų populiacijų gausa yra padidinama. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. Registruota gausa apskaičiuota naudojant specialią kompiuterinę programą.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vėlesniais metais vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m monitoringo duomenis, buvo vertinamas vietos savybių išsaugojimo laipsnis penkiose iš šešių PAST (dėl nežinomų priežasčių jis neatliktas Būdos-Pravieniškių miškuose). Akivaizdžių pokyčių daugumoje PAST nepastebėta. Tik Rūdininkų girioje ir Padauguvos miške dalyje buveinių plynose kirtavietėse vertintas biologinės įvairovės medžių skaičius ir (ar) jų charakteristikos netenkina reikalavimų (3.1, 3.2, 3.3).

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Tripirščių genų gausa 2007 metais 5 tirtose teritorijos iš 6 PAST, įsteigtų šios rūšies apsaugai, įvertinta 170 perinčių porų (1 lentelė). Kadangi negauti tripirščių genų gausos tyrimų duomenys Adutiškio-Guntauninkų miškuose, laikome, kad stebėjimai 2007 metais čia nevykdyti. Be to, Padauguvos miške apskaita atlikta nesilaikant svarbių reikalavimų: vyko greičiau ir truko ilgiau, kartais net iki vidurdienio. Tačiau surinkti duomenys vis vien leidžia nustatyti rūšies gausos pokyčio tendencijas tirtose teritorijose. Lyginant tripirščių genų gausą iki 2004 metų bei apskaitų metais (2007) nustatyta, kad visose teritorijose populiacija yra stabili ar yra populiacijos didėjimo tendencijos. Šios tendencijos galėjo atsirasti dėl skirtingų populiacijos gausos vertinimo metodų. 2007 m monitoringo metu įvertintas populiacijos tankumas (1 pora /45-250 ha) atitinka moksliniais tyrimais nustatytą tripirščių genų tankumą mišriuosiuose ir pietų borealiniuose miškuose. Mažesnis rūšies tankumas Padauguvos miške (1 pora /400 ha) siejamas su

metodinėmis apskaitų klaidomis. Populiacijos gausos pokyčiai ir buveinių būklė leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimos nedidelės populiacijos mažėjimo tendencijos.

#### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Tripirščių genių apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	neigiamų pokyčių nenustatyta, o gausa registruota didesnė, kas gali būti siejama su geresniu iširtumu	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	buveinių kokybiniai ir kiekybiniai parametrai daugelyje PAST iki šiol buvo veikiami miškų ūkinės veiklos	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	medynų rūšinės, amžinės struktūros, sanitarinių kirtimų perspektyvos nėra aiškios

Tripirščio genio dabartinė apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, kadangi ženkliai dalis teritorijų patenka į intensyvios miškų ūkinės veiklos zoną, o ateities perspektyvos dėl medynų rūšinės ir amžinės struktūros bei sanitarinių kirtimų nėra aiškios.

#### Rekomendacijos apsaugai

Nors populiacijos gausa PAST teritorijose yra stabili, o paskutinių apskaitų metu aptiktos netgi gausesnės vietinės populiacijos, situaciją būtina stebėti, nes monitoringo metu išryškėjo, jog dalyje teritorijos buveinių savybių pokyčiai yra neigiami (intensyviai vykdomi plyni kirtimai, nepaliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius, vykdomi sanitariniai kirtimai).

Šiuo metu sunku teigti, jog esama apsauginė būklė yra palanki ar vis dar nepalanki tripirščio genio apsaugai, tam reikalingas ilgesnis stebėjimo laikotarpis. Tačiau akivaizdu, kad paliekamas didesnis negyvos medienos (ypač stovinčios) kiekis, sudarytų palankesnes sąlygas rūšies veisimuisi, kas labai svarbu šiai sėsliai rūšiai.

**1 lentelė. Tripirščio genio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruotas tankis 2007 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2007*	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruotas tankis 2010 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pastabos
Rūdninkų giria LTSALB002	8	1,42 (0,02-3,95)	227	50	1,42 (0,02-3,95)	227	50	Stabilus ar didėjantis	15980 ha plotas
Biržų giria LTBIRB001	30	2,31 (0,03-4,35)	373	70	2,31 (0,03-4,35)	373	70	Stabilus ar didėjantis	16148 ha plotas
Padauguvos miškas LTKAUB005	6	0,25 (0,09-0,73)	14	10	0,25 (0,09-0,73)	14	10	Stabilus ar didėjantis	Apskaita atlikta nesilaikant svarbių reikalavimų (vyko greičiau ir truko ilgiau, kartais net iki vidurdienio) 5553 ha plotas
Būdos-Pravieniškių miškai LTKAIB006	10	0,58 (0,18-1,88)	26,6	20	0,58 (0,18-1,88)	26,6	20	Stabilus ar didėjantis	4579 ha plotas
Čepkelių pelkė LTVARB004	6	0,4 (0,12-0,75)	30	20	0,4 (0,12-0,75)	30	20	Stabilus ar didėjantis	7552 ha plotas
Adučiškio-Guntauninkų miškai LTSVEB008	6	-	-	-	-	-	-	-	Negauti duomenys iš stebėtojų

\* - ataskaitos priede pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

## Lygutė (*Lullula arborea*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į lygučių biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Vertinant populiacijos gausos pokytį buvo atsižvelgiama, kad vertinant vizualiai gausios populiacijos yra sumažinamos. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m monitoringo duomenis, buvo vertinamas vietos savybių išsaugojimo laipsnis visose keturiose PAST. Kuršių nerijos nacionaliniame parke reikšmingų vietos savybių pokyčių nenustatyta. Šimonių, Labanoro ir Dainavos giriose nustatytas atvirų vietų miško plote trūmumas (3.1, 3.2), taip pat didesnių nei 4 ha kirtaviečių trūkumas (6.1, 6.2, 6.3). Šimonių ir Dainavos giriose nustatytas savaime atsikuriančių medynų trūkumas (4.1, 4.2).

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Lygučių gausa 2007 metais 4 tirtose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 990 – 1170 perinčių porų (1 lentelė). Lyginant lygučių gausą tikslinėse PAST iki 2004 metų su 2007 apskaitų metais, nustatyta, kad visose teritorijose populiacija yra stabili ar stabili, bet stebimos nežymios populiacijos didėjimo (Šimonių giria) arba mažėjimo (Kuršių nerija) tendencijos. Šios tendencijos galėjo atsirasti dėl skirtingų populiacijos vertinimo metodų (lyginant su 2004 m.), tačiau akivaizdžiai reikšmingų rūšies gausos pokyčių nestebime. 2007 m monitoringo metu įvertintas populiacijos tankumas (1 pora /32-385 ha) atitinka moksliniais tyrimais nustatytą lygučių tankumą mišriuosiuose ir pietų borealiniuose miškuose. Kuršių nerijoje tankumas nebuvo paskaičiuotas dėl apskaitos ypatumų, kuomet paukščiai buvo skaičiuojami ne pasirinktuose maršrutuose, o vykdomos pilnos jų apskaitos pasirinktose buveinėse. Populiacijos gausos ir buveinių pokyčiai leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimi nedideli populiacijos svyravimai tiek mažėjimo, tiek didėjimo linkme.



Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Lygutės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	šiuo metu nėra jokio pagrindo teigti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios	-	-	-

Lygutės dabartinė apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra palanki, nes nenustatytos nei rūšies gausos ar paplitimo mažėjimo tendencijos, nei buveinių būklės blogėjimas, o miškų ūkinė veikla nekelia akivaizdžių grėsmių.

Rekomendacijos apsaugai

Nors perinčios populiacijos gausa ir paplitimas PAST teritorijose yra stabilūs, šiuo metu trūksta informacijos, kad nustatyti esamą lygutės apsaugos būklę už PAST ribų. Todėl situaciją būtina stebėti, nes atvirų aikščių ir/ar smėlynų užžėlimas ar apmiškinimas nulemia veisimosi buveinių ploto mažėjimą. Norint išvengti minėto buveinių praradimo, reikia ne tik atsisakyti pilno atvirų plotų apmiškinimo masyvuose, bet ir tinkamai tvarkyti esamas miško aikštes ar aplikti atviras pamiškes. Be to, reikia, maksimaliai mažinti insekticidų naudojimą, kur tai nėra būtina.

**1 lentelė. Lygutės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruota s tankis 2007 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2007*	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota s tankis 2010 poros/1km <sup>2</sup>	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pastabos
Šimonių giria LTANYB001	150	3,18 (1,19-8,46)	700	230-290	3,18 (1,19-8,46)	700	230-290	Stabilus ar didėjantis	22122 ha plotas
Labanoro giria LTSVEB002	100-200	0,26 (0,14-0,50)	110	130-160	0,26 (0,14-0,50)	110	130-160	Stabilus	42493 ha plotas
Dainavos giria LTVARB005	500	0,87 (0,54-1,40)	440	430-470	0,87 (0,54-1,40)	440	430-470	Stabilus	50392 ha plotas
Kuršių nerijos nacionalinis parkas LTKLAB001	300	?***	120	200-250	?***	120	200-250	Stabilus ar mažėjantis	9168 ha plotas

\* - ataskaitos priede pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - tankumas nebuvo paskaičiuotas, nes nurodyti maršrutų ilgiai

## **Dirvoninis kalviukas (*Anthus campestris*)**

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į dirvoninių kalviukų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tinkamų veisimosi buveinių paplitimą ir pasiskirstymą, smėlynų užaugimo sumedėjusia augalija mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (pavasario eigą, vėjuotumą), duomenų rinkimo metodą (koks taikytas metodas – transekta ar pilna apsakita, kokią teritorijos dalį padengė apskaitos), registruotus parametrus (stebėti praskrendantys ar pavieniai paukščiai, giesmė, lizdinė elgsena ir apn.), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į palankiausių laikotarpių, t.y. maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei dviejų pakartojimų metu. Galiausiai, buvo vertinama ar stebėjimai vykdyti visose teritorijos buveinėse, nes jos dažnai fragmentuotos ir atskiri patinai gali užimti individualias teritorijas atokiau nuo pagrindinių perimviečių. Kartu reikia atminti, kad dirvoninis kalviukas yra paslaptingas ir judrus paukštis, aktyviai giedantis tik kelias valandas po saulėtekio ir prieš pat saulėlydį bei nepučiant stipriam vėjui. Todėl tyrimai reikalauja ne tik specifinių oro sąlygų ir paros meto, bet ir atitinkamų laiko apimčių ir stebėtojo patirties, kad apimti, neretai didelio ploto teritorijas.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m monitoringo duomenis, buvo vertinamas vietos savybių išsaugojimo laipsnis visose keturiose PAST. Pabradės smiltpievėse akivaizdžių buveinės savybių pokyčių nenustatyta. Kuršių nerijos NP, Rudininkų girioje bei Nemirsetos smiltpievėse dalyje buveinių iki pusės ploto išplito aukšta tanki žolė. Kuršių nerijos NP nedidelėje dalyje buveinių mišku užsodinta nuo trečdaliu iki dviejų trečdaliu ploto.

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Dirvoninių kalviukų gausa 2010 metais visose keturiose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 82-120 perinčių porų (1 lentelė). Lyginant dirvoninių kalviukų gausą tikslinėse PAST iki 2004 ir 2007 metų su 2010 apskaitų metais, nustatyta, kad dvejose teritorijose – Rūdininkų girioje ir Nemirsetos smiltpievėse, populiacija nereikšmingai mažėja, vienoje yra stabili (Pabradės smiltpievės) ar stebimos nežymios populiacijos daugėjimo tendencijos (Kuršių nerija). Šios tendencijos galėjo atsirasti dėl skirtingų populiacijos vertinimo metodų (lyginant su 2004 m.), tačiau akivaizdžiai reikšmingų rūšies gausos pokyčių nestebime. Taigi, populiacijos gausos ir buveinių pokyčiai leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimi nedideli populiacijos svyravimai tiek mažėjimo, tiek didėjimo linkme.

#### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Dirvoninio kalviuko apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	blogėja buveinių kokybė, mažėja jų plotas; tvarkymo darbai tik planuojami ar vykdomi mažose apimtyse	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	buveinės nestabilios, tvarkymo darbai jose vykdomi ne visose PAST ir mažomis apimtis	-	-

Dirvoninio kalviuko apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- buveinės yra nestabilios ir be specialios priežiūros blogėja jų kokybė bei mažėja plotas;
- tvarkymo darbai vykdomi ne visose PAST ir neapima visų buveinių;
- dalis buveinių prarandama, jas užsodinant mišku (Rūdininkų giria, Kurišių nerija);
- kai kur buveinės palaikomos tik dėl žmogaus veiklos (Pabradės smiltpievės).

#### Rekomendacijos apsaugai

Rūšies palankios apsaugos būklės palaikymas dažniausiai įmanomas tik vykdant tam tikrą veiklą – pažeidžiant smėlynų dangą karinių mokymų metu. Natūralios buveinės sutinkamos tik

Lietuvos pajūryje, plažų ir kopagūbrių zonose. Iš šių minėtų žmogaus formuojamų buveinių, ilgą laiką galima išlaikyti tik esančias kariniuose poligonuose. Todėl rūšies apsaugos būklė priklauso nuo žmogaus aktyvumo ir planuojamų tvarkymo darbų. Priešingu atveju, dėl sėkmingų procesų, buveinės transformuojasi į netinkamas rūšiai perėti, pirmiausiai išsigalint sumedėjusiai augalijai, kurios ši rūšis netoleruoja.

**1 lentelė. Dirvoninio kalviuko vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Kuršių Nerijos nacionalinis parkas LTKLAB001	79	50-75	57-90	57-90	Daugėja	nereikšmingi	
Pabradės smiltpievės, LTSVEB009	10	7-8	8	8-10	Stabilus	nereikšmingi	
Rūdininkų giria LTSAL B002	10	12-15	9	9-10	Mažėja	nereikšmingi	
Nemirsetos smiltpievės, LTKREB001	10	15-18	8	8-10	Mažėja	nereikšmingi	2010 metais apskaitos nevykdytos, pateikti duomenys iš neplaninių 2009 metų apskaitų

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami tik trendai bei gausos skirtumų priežastys

Trumpinimai:

Ind. – individai

## Meldinė nendrinukė (*Acrocephalus paludicola*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į meldinių nendrinukių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tinkamų veisimosi buveinių paplitimą ir pasiskirstymo ypatumus, pievų užaugimo nendrėmis mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (hidrologines sąlygas teritorijoje, pavasario eigą), duomenų rinkimo metodą (koks buvo atskiro stebėtojo apskaitų sektorius, kokią teritorijos dalį padengė apskaitos), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, girdėti balsai), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į palankiausių laikotarpių, t.y. maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei trijų pakartojimų metu. Galiausiai, buvo vertinama ar stebėjimai vykdyti visose teritorijos buveinėse, nes jos dažnai fragmentuotos ir atskiri patinai gali užimti individualias teritorijas atokiau nuo pagrindinių perimviečių. Kartu reikia atminti, kad meldinė nendrinukė yra paslaptingas ir judrus paukštis, aktyviausias tik kelias valandas prieš saulėlydį ir nepučiant stipriam vėjui. Todėl tyrimai reikalauja ne tik specifinių oro sąlygų ir paros meto, bet ir atitinkamų laiko apimčių ir stebėtojo patirties, kad susekti palyginti dideliais atstumais perskrendančius patinus. Jei stebėtojas nesustoja ilgesniam laikui maršruto metu, būtina įvertinti, kad dalis teritorinių patinų lieka neužregistruota.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „[vertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas surinktų duomenų apžvalga paremta ekspertų nuomone ir sukaupta patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus ir pokyčius kitose šalyse, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis metodikose numatytų, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas visose šešiose rūšies apsaugai išskirtose PAST. Nemuno deltoje ir Sausgalvių pievose jis įvertintas 1.0 ir 2.0 balais. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse situacija bloga, kadangi daugiau nei du trečdaliai teritorijos ploto apaugę aukštąja augalija.

Svencelės pievose ir Tyrų pelkėje reikšmingų buveinės savybių pokyčių nenustatyta. Kaip ir stulgio atveju, Nemuno deltoje rūšiai situacija yra labai nepalanki, nes daugiau nei pusė teritorijos yra nušienaujama jau birželio pradžioje, paukščiams dar nespėjus išsiperėti. Be to, vanduo per greitai išpumpuojamas iš pievų, todėl jos per anksti išdžiūsta. Kur pievos nešienaujamos, jos užauga krūmais ir/ar nendrėmis. Tuo tarpu Sausgalvių pievose šienaujama vėliau, todėl čia sąlygos rūšiai palankesnės. Svencelės pievose nepalankias sąlygas sudaro senos žolės sluoksnis, Tyrų pelkėje – meldinės nendrinukės buveinės prarandamos joms užaugant nendrėmis, o Žuvinto BR – neigiamą poveikį daro užaugimas krūmais ir/ar nendrėmis.

#### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Meldinių nendrinukių gausa 2005 metais visose penkiose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose vykdyti monitoringo stebėjimai, įvertinta 65 giedančių patinų. Lyginant meldinių nendrinukių gausą iki 2004 metų su apskaitų 2005 metais rezultatais, nustatyta, kad tik dviejose teritorijose perinti populiacija nemažėjo – Sausgalvių ir Svencelės pievose (1 lentelė). Tačiau šiose dviejose teritorijose peri santykinai nežymi populiacijos dalis, lyginant su Tyrų pelkės ir Nemuno deltos PAST, kur surinkti duomenys kol kas rodo gausos mažėjimą. Nemuno deltoje, bendra gausa nebuvo įvertinta dėl tyrimų stokos, todėl čia tendencijos po 2005 metų apskaitų nėra aiškios. Galiausiai, būtina atkreipti dėmesį, kad Šyšos polderyje, kur ir buvo vykdomos 2005 metų apskaitos, perinčių porų skaičius didėja. Tačiau Tyrų pelkės populiacijos būklė, jei neatsižvelgti į galimus apskaitų netikslumus, yra aiškiai nepalanki, ar net katastrofiška. 2006 m. irgi ištirtos visos 5 teritorijos. Tačiau Tyrų pelkės duomenys nenaudojami analizei, kadangi ekspertų nuomone jie yra netikslūs. Svencelės ir Sausgalvių pievose perinti populiacija išlieka stabili, o Nemuno deltos netgi didėja paskutiniaisiais metais. Ši tendencija paaiškinama ekstensyviai naudojamų polderių buveinių pokyčiais, kuomet formuojasi kupstuotos šlapios pievos. Kol kas žymus perinčios populiacijos mažėjimas (~ 60 proc.) stebimas tik Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse. 2007 m. duomenys parodė, kad stabilios perinčios populiacijos išlieka Svencelės pievose ir Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse. Paskutinėje teritorijoje stebėtas sumažėjimas 2006 metais gali būti traktuojamas kaip metinis nukrypimas dėl galimų klimatinų sąlygų ypatumų. Kadangi Sausgalvių pievose stebėjimai nevykdyti, iki 2007 m. registruotos stabilios populiacijos būklė lieka neaiški. Tuo tarpu Tyrų pelkių populiacija panašu, kad stabilizavosi ir gausa išlieka panaši, lyginant su 2005 metais, nors ji mažiausiai dvigubai mažesnė, lyginant su ankstesne (iki 2004 m.) situacija. Tuo tarpu Nemuno deltoje situacija yra visiškai neaiški dėl stebėjimų stokos 2007 m. (buvo atlikti stebėjimai tik vienoje, labai lokaliajose ankstesnėje perimvietėje – ties Minijos senvege). Tuo būdu mes negalime vertinti nei gausos, nei jos pokyčių Nemuno deltoje 2007 m. 2008 m. apskaitos tinkamai atliktos visose PAST. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse, Sausgalvių pievose ir Tyrų pelkėje, gausa nežymiai mažėja (10-30 proc.), tuo tarpu Nemuno deltoje ir Svencelės pievose ji išlieka stabili su nežymiais svyravimais (1 lentelė). Mūsų manymu, įgyvendinus tam tikras gamtotvarkines priemones, rūšies būklė dar galima ženkliai pagerinti. Tam reikalinga pavėlinti šienavimo terminus Nemuno deltoje, bei atlikti buveinių tvarkymo darbus atskirose Nemuno deltos dalyse, Svencelės pievose ir Tyrų bei Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse. 2010 metų duomenys parodė meldinės nendrinukės perinčios populiacijos, įvertintos 93-119 perinčių porų, mažėjimą pagrindinėse rūšies perimvietėse – Nemuno deltoje ir Tyrų pelkėje. Kitose teritorijose gausa išlieka daugiau ar mažiau stabili.

#### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

<b>Vertinami parametrai</b>	<b>Meldinės nendrinukės apsaugos būklė</b>
-----------------------------	--



	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	paplitimas mažėja daugelyje svarbiausių PAST	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	gausa mažėja	-
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	blogėja buveinių kokybė, mažėja jų plotas; tvarkymo darbai tik planuojami ar vykdomi mažose apimtyse	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	ūkininkavimo atnaujinimo tikimybė neaiški, o tvarkymo darbai kol kas tik planuojami, tačiau neaišku kada bus įgyvendinami. Tačiau Nemuno deltos regione susiformuoja vis naujos buveinės, kuriose įsikuria meldinė nendrinukė

Meldinės nendrinukės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra akivaizdžiai nepalanki, nes:

- be specialios priežiūros blogėja buveinių kokybė ir mažėja jų plotas;
- perinčios populiacijos gausa daugelyje perimviečių „sistemiškai“ mažėja;
- ūkininkavimo atnaujinimo galimybės apleistose teritorijose, tęsiant šlapių viksvinių pievų naudojimą, daugelyje teritorijų (išskyrus Sausgalvių pievas) yra menkos dėl mažo ekonominio efekto (šlapios, neproduktyvios, sunkiai naudojamos pievos, kurias būtina atkurti prieš naudojimą);
- ten kur pievos naudojamos, dažnai nušienaujamos birželio pradžioje, t.y. dar nespėjus meldinėms nendrinukėms išsiperėti;
- specialių tvarkymo priemonių įgyvendinimas yra brangus ir reikalingos apimties finansavimo galimybės nėra aiškios.

### Rekomendacijos apsaugai

Rūšies palankios apsaugos būklės palaikymas dažniausiai įmanomas tik vykdant tam tikrą ūkinę veiklą – vėlai šienaujant. Priešingu atveju, dėl sukcesinių procesų, buveinės transformuojasi į netinkamas rūšiai perėti, pirmiausiai išivyraujant nendrynams ir/ar krūmynams. Kiek ilgėliau jos išsilaiko stipriai užliejamose pievose, tačiau tokia situacija jau praeities klausimas, nes dabar ir šiose pievose įsigali nendrynai. Todėl, norint išsaugoti dabartines meldinės nendrinukės perimvietes su pakankamai gausiomis populiacijomis, būtina organizuoti neintensyvų ir vėlyvą šienavimą (arba ganymą), išvežant nupjautą žolę. Tai galima pasiekti pasinaudojant ES agroaplinkosauginėmis programomis, o jeigu nėra norinčių ūkininkauti, įgyvendinant specialias tvarkymo priemones. Žieminis nendrių pjovimas, kaip parodė praktika, teigiamo efekto nedavė, ir netgi priešingai, naudojama sunkioji technika pažeidžia viksvinės augalų bendrijas. Teigiamą efektą duotų tik sumedėjusios augalijos išskirtimas, kur tai aktualu. Remiantis kaimyninių šalių patirtimi, buveinių tvarkymui galima naudoti reguliuojamus gaisrus, kai tai leis šalies teisinė bazė. Taip pat negalima leisti pamario bei Nemuno deltos pievų transformuoti į ariamą žemę, nes tai sunaikinamos ne tik esamos, bet ir perspektyvios buveinės. Paskutinių metų patirtis parodė, kad ekstensyviai ūkininkaujant pamario pievose ar polderiuose, ir net buvusiose kultūrinėse ganyklose, formuojasi kupstinės žolinės augalijos bendrijos, kur mielai įsikuria meldinės nendrinukės. Specialios tvarkymo priemonės rekomenduojame taikyti tik lokaliai. Tačiau svarbu nuolatos stebėti perinčios populiacijos būklę, kas įmanoma reguliariai stebint ne tik žinomas perimvietes, bet ir aplinkines potencialias buveines net ir keliolikos kilometrų spinduliu.

1 lentelė. Meldinės nendrinukės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2005** (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Įvertinta gausa 2007** (patinai)	Įvertinta gausa 2008** (patinai)	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Registruota gausa 2010*	Įvertinta gausa 2010** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	40	25	>50	?	40-60	44-50	25	25-40	Mažėja	10-20	2008, 2009 m. lyginant su iki 2004 m. laikotarpiu, perinti populiacija išlieka stabili. 2010 m. stebėtas gausos mažėjimas.
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės LTALYB003	10	6-8	>2	7	5	4-5	4	4-5	Stabilus	Nereikšmingi	
Tyrų pelkė LTKLAB002	100	17	?	35-50	70-90	72-80	48-53	53-60	Mažėja	20-30	Lyginant su iki 2004 m. laikotarpiu, perinti populiacija sumažėjo dėl veisimosi buveinių ploto sumažėjimo (užaugimo nendrynais). Dalis čia perėjusių paukščių, matomai, persikėlė į Nemuno delta, kur stebėtas po 2001 m populiacijos augimas
Sausgalvių pievos LTSLUB003	10	10	9-10	?	7-9	5-7	5	5-8	Stabilus	Nereikšmingi	Gausa svyruoja, tačiau populiacija beveik stabili. Dalyje teritorijos per anksti šienaujama. Kitoje lietingais metais per ilgai užsilaiko aukštas vandens lygis.
Svencelės pievos LTKLAB009	5	7	6-7	5-6	7	4-5	5	5-6	Stabilus	Nereikšmingi	

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

## **Paprastoji medšarkė (*Lanius collurio*)**

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į paprastųjų medšarkių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tinkamų veisimosi buveinių paplitimą ir pasiskirstymo ypatumus, svarbių elementų, tokių kaip elektros linijos, išsidėstymas), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (pavasario eigą, temperatūra apskaitų laikotarpiu), duomenų rinkimo metodą (kokią teritorijos dalį padengė apskaitos, apskaitų laikas ir pan.), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, girdėti balsai), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į palankiausių laikotarpių, t.y. maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei dviejų pakartojimų metu. Galiausiai, buvo vertinama ar stebėjimai vykdyti visose teritorijos gamtinėse buveinėse, ar buvo pasirinktos tik optimalios.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas surinktų duomenų apžvalga paremta ekspertų nuomone ir sukaupta patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus ir pokyčius kitose šalyse, nenaudojant specialiųjų statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vėlesniais metais bus vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas vienintelėje rūšies apsaugai išskirtoje PAST – Nemuno deltoje, čia nedidelėje dalyje buveinių žemė suarta.

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Paprastųjų medšarkių gausa 2007 metais vienintelėje rūšies apsaugai įsteigtoje PAST nebuvo įvertinta dėl nepakankamos stebėjimų apimties. Čia atliktos apskaitos tik dviejose maršrutuose, reprezentuojančiuose tik nežymią teritorijos dalį. Tuo tarpu 2010 metais apskaitos atliktos žymiai didesnėje teritorijos dalyje, kas leido nustatyti nors ir apytikrą rūšies gausą šioje PAST. Tačiau tai pirmieji metai kuomet atliekami tokie nuoseklūs stebėjimai, todėl perinčių paprastųjų medšarkių gausa ir jos pokyčiai stebimoje teritorijoje galės būti analizuojami tik po vėlesniais metais metodiškai atliktų apskaitų.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Paprastosios medžarkės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	nežinomos, nes neaiški ankstesnių metų situacija ir nėra naujų duomenų
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	šiuo metu nėra jokio pagrindo teigti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios	-	-	-

Paprastosios medžarkės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra palanki, nes:

- nors gausos pokyčiai ir nėra žinomi, nenustatyti nei paplitimo, nei buveinių reikšmingi neigiami pokyčiai;
- šiuo metu nėra jokio pagrindo teigti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios.

Rekomendacijos apsaugai

Vyksiant ekstensyvų ūkininkavimą, papildomos specialios rūšies apsaugos priemonės šiuo metu nereikalingos. Neigiami pokyčiai galimi ne tik reikšmingai transformavus kraštovaizdžio žemėveikslų struktūrą arba stipriai intensyvėjant chemizacija žemės ūkyje, bet ir didinant žemės ūkio intensyvumą ar net mažinant kraštovaizdžio mozaikiškumą. Tuo būdu, smulkūs, ypač ekologiniai ūkiai yra palankūs rūšiai. Teigiamą poveikį duotų ir želdinių juostų formavimas.

**1 lentelė. Paprastosios medšarkės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2010* (poros)	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Nemuno delta, LTSLUB001	200	17	46	>200	Stabilus	Nereikšmingi	2007 metais apsakaitos atliktos tik palyginti nedidelėje teritorijos dalyje, todėl įvertinti vykstančius pokyčius yra komplikuota)

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariami tik trendai bei gausos skirtumų priežastys

Trumpinimai:

? – nežinoma situacija

## Sodinė starta (*Emberiza hortulana*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

### Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į sodinių startų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tinkamų veisimosi buveinių paplitimą, jų pasiskirstymo ypatumus ir pan.), duomenų rinkimo metodą (koks buvo taikytas metodas, kokią teritorijos dalį padengė apskaitos), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, girdėti balsai), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) ir pan. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į pakartotinius stebėjimus. Galiausiai, vertinama ar stebėjimai vykdyti visose potencialiose rūšies buveinėse, nes tai reta rūšis, paplitusi dispersiškai, užimdama ne visas potencialias buveines. Tuo būdu, šios rūšies paieškai netinka atsitiktinis stebėjimo vietų parinkimas.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamos 1 suvestinės lentelės grafoje „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafoje „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2007 ir 2010 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas surinktų duomenų apžvalga paremta ekspertų nuomone ir sukaupta patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus ir pokyčius kitose šalyse, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

### Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vėlesniais metais bus vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2010 m. duomenis, Nemuno deltos PAST reikšmingų buveinės savybių pokyčių nenustatyta.

### Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Sodinės startos 2007 ir 2010 metais neaptiktos vientetelėje rūšies apsaugai įstegtoje PAST. Tačiau tai gali būti susiję ir su metodiniais tyrimų trūkumais. Iš tikrųjų stebėtojai tinkamai neapžvelgė visų rūšiai tinkamų buveinių šioje teritorijoje, todėl tikėtina, kad čia perintys paukščiai liko neužregistruoti. Todėl ateinančio monitoringo metu reikės ypač daug dėmesio skirti šios nykstančios rūšies paieškai visame saugomos teritorijos plote.

### Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

<b>Vertinami parametrai</b>	<b>Sodinės startos apsaugos būklė</b>
-----------------------------	---------------------------------------

	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
<b>Paplitimo tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	nepakankamas PAST iširtumas
<b>Populiacijos gausos tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	nepakankamas iširtumas
<b>Veisimosi buveinių būklės tendencijos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	nepakankamas iširtumas, nėra aišku kokios buveinės svarbiausios
<b>Ateities perspektyvos</b>				
<b>PAST</b>	-	-	-	trūksta informacijos apie buveinių pasirinkimą

Sodinės startos apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nežinoma, nes:

- šiuo metu trūksta informacijos apie rūšies paplitimo ir gausos tendencijas PAST;
- dėl rūšies iširtumo stokos (nesistemingų arba fragmentiškų duomenų) apie veisimosi buveinių pasirinkimą, nežinoma kurios vietovės yra svarbiausios rūšiai bei numatomi pokyčiai ateityje.

#### Rekomendacijos apsaugai

Kadangi, akivaizdžiai trūksta patikimų duomenų apie rūšies buveinių pasirinkimą šalyje, yra sunku numatyti specialias apsaugos priemones. Šiuo metu yra svarbiausia kuo skubiau atlikti nuoseklius rūšies paplitimo ir buveinių pasirinkimo tyrimus šalyje.



**1 lentelė. Sodinės startos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose**

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2010* (poros)	Įvertinta gausa 2010** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Nemuno delta, LTSLUB001	3	0	0	0	Išnyko	?	Nerasta pasirinktame maršrute, tačiau tai neparodo, kad rūšis parke neperi. Tam reikalingi detalesni teritorijos tyrimai

\* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

\*\* - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

\*\*\* - pastabose komentuojami/aptariamai tik trendai bei gausos skirtumų priežastys

Trumpinimai:

Ind. – individai

? – nežinoma situacija

## **Perinčių paukščių monitoringo apžvalga ir rekomendacijos**

Lyginant 2010 metų paukščių monitoringo, vykdomo pagal valstybinę aplinkos monitoringo programą, duomenis su ankstesnių tyrimų rezultatais, daugelyje atvejų situacija yra žymiai geresnė: tiek surinktų duomenų kokybės, tiek vykdytų darbų atitikimo numatytiems planams požiūriu. Stebėjimų pakartojimų skaičius didesnei daugumai rūšių ir teritorijų yra geras, t.y. atitinka metodinius reikalavimus. Surinkta medžiaga parodo, kad jau susiformavo kvalifikuotų stebėtojų ratas, kuris pajėgus kokybiškai vykdyti tokius tyrimus, o surinkti duomenys yra pakankamai reprezentatyvūs, kad juos panaudoti vertinant saugomų paukščių rūšių būklę ir jos pokyčius. Atskirais atvejais, pakartojimų skaičius yra mažesnis, tačiau tik surinktų duomenų detalios analizės metu bus galima tiksliau įvertinti pateikiamų duomenų kokybę: kai kada net ir vieno pakartojimo metu gali būti surinkti pakankamai reprezentatyvūs duomenys, jei tyrimus vykdė daugiametę patirtį turintis ir tyrimų vietovę gerai žinantis stebėtojas.

Nedideli metodiniais nukrypimais, matomai, nurodo į vis dar esantį mokymų arba konsultacinių seminarų poreikį, kuris kartu užtikrintų yra stebėtojų kvalifikacijos palaikymą. Rūšių aprašymuose aptarti ir smulkesni trūkumai, aptariant kiekvieną jų atskirai.

## Žiemojančių vandens paukščių Lietuvos priekrantėje ties Kuršių nerija LTKLAB001 sankaupos

Vykdam žiemojančių vandens paukščių apskaitas Lietuvos pajūryje (ties Kuršių Nerija) 2009–2010 m. žiemą registruotos tik 4 vandens paukščių rūšys: nuodėgulė (*Melanitta fusca*), ausuotasis kragas (*Podiceps cristatus*), ledinė antis (*Clangula hyemalis*) ir narai (*Gavia sp.*). Atliktos tik dvi iš trijų apskaitos, kadangi dėl gilaus sniego trečiosios nebuvo įmanoma atlikti. Kaip ir ankstesniais metais, siekiant išskirti svarbiausias Lietuvos pajūryje žiemojančių paukščių rūšis, buvo naudotos aptikimo kategorijos, apibūdinančios rūšies aptikimą ir gausumą:

- I – reguliariai ir gausiai žiemojanti rūšis (>500 individų);
- II – reguliariai, bet negausiai žiemojanti rūšis (<500 individų);
- III – nereguliariai ir negausiai žiemojanti rūšis;
- IV – retai aptinkama rūšis (atsitiktinai ne kasmet užklystantys pavieniai individai).

Kategorijos sudarytos remiantis tyrimų, vykdomų nuo 1987 m., duomenimis. Žiemojančių vandens paukščių monitoringui Lietuvos pajūryje svarbiausiomis laikytinos I ir II kategorijų rūšys., t.y. rūšys reguliariai gausiau ar mažiau gausiai žiemojančios Lietuvos priekrantėje. Pažymėtina, kad griežtos ribos tarp I ir II kategorijų nėra, nes kai kurios II kategorijos rūšys (pvz. rudakakliai narai) paprastai pagal skaitlingumą atitinka šią kategoriją, tačiau kai kuriais sezonais šių rūšių individų aptinkama gausiau, kas atitiktų I kategoriją.

1 lentelė. Baltijos jūros priekrantėje, žiemojančių vandens paukščių aptikimo kategorija, apskaitų metu registruotas maksimalus individų skaičius ir žiemojusių individų gausumo įvertinimas

Rūšis	Aptikimo kategorija*	Maksimalus 2006-2007m. stebėtų in. sk.	2006–2007m. žiemojusių ind.gausumo įvertinimas	Maksimalus 2008-2009m. stebėtų ind.sk.	2008–2009m. žiemojusių ind.gausumo įvertinimas	Maksimalus 2009-2010m. stebėtų ind.sk.	2009–2010m. žiemojusių ind.gausumo įvertinimas
<i>Gavia stellata/arctica</i>	II	81	70**	355	?	104	200-300
<i>Podiceps cristatus</i>	I	593	1100	1581	3300	339	500-700
<i>Phalacrocorax carbo</i>	II	3	3	53	60	-	-
<i>Cygnus olor</i>	II	29	10	0	0	-	-
<i>Anas platyrhynchos</i>	II	35	200	1	<10	-	-
<i>Melanitta nigra</i>	II	50	50	7	20-30	-	-
<i>Melanitta fusca</i>	I	11563	18000**	9530	15000	12210	15000-20000
<i>Clangula hyemalis</i>	I	278	500**	191	400	226	300-500
<i>Bucephala clangula</i>	I	2	1400	33	<100	-	-
<i>Mergus merganser</i>	I	110	500	183	600	-	-
<i>Haliaeetus albicilla</i>	I	1	1	2	3	-	-

\* – Aptikimo kategorijos:

- I – reguliariai ir gausiai žiemojanti rūšis (>500 individų);
- II – reguliariai, bet negausiai žiemojanti rūšis (<500 individų);
- III – nereguliariai ir negausiai žiemojanti rūšis;
- IV – retai aptinkama rūšis (atsitiktinai užklystantys pavieniai individai) – 2006-2007 m. neregistruotos.

\*\* – Bendras šių rūšių gausumas tikėtina yra didesnis, nes jos žiemoja ne tik priekrantės zonoje, bet ir toliau nuo kranto jūroje, kur paukščių apskaitos nebuvo vykdomos.

*Nuodėgulė (Melanitta fusca)*

Nors kaip ir ankstesniais žiemojimo sezonais, nuodėgulė buvo gausiausiai žiemojanti rūšis, 2008–2009 m. šios rūšies paukščių buvo stebėta 12210 individų. Šios smėlėtą dugną mėgstančios jūrinės antys stebėtos vien tiktai priekrantėje ties Kuršių nerija. Čia jos buvo gausiausios atkarpoje tarp Pervalkos ir Alksnynės.

**Žiemojančių sibirinių gagų (*Polysticta stelleri*) sankaupos**

Žiemojančių sibirinių gagų (*Polysticta stelleri*), sankaupų apskaitos kontinentinės šalies dalies pajūryje 2006 metais buvo atliktos lapkričio bei gruodžio mėnesiais po vieną kartą, o 2007 metais sausio bei vasario mėnesiais po du kartus, o taip pat kartą balandį. 2007 metais apskaitos taip pat vykdytos kartą gruodžio mėn., tačiau ši jau priskiriama 2008 metų žiemos sezonui. 2008 metų žiemą apskaitos vykdytos sausio mėn. (du kartus) ir balandžio viduryje. 2009 metais apskaitos vykdytos sausio, vasario bei kovo mėnesiais.

Lietuvos krantai yra piečiausia šios jūrinių ančių rūšies žiemavietė Baltijos jūroje. Šios antys yra labai prisirišę prie žiemavietės ir aptinkamos išimtinai siaurame priekrantės ruože tarp Karklės ir Kunigiškių. Ne išimtis buvo ir 2006–2007 m. žiemose sezonas – visi stebėti paukščiai laikėsi būtent šioje jūros priekrantės atkarpoje. Žiemojančių sibirinių gagų ties Lietuvos pakrante stabiliai daugėjo nuo šios rūšies pirmųjų stebėjimų 1969 m. iki 1997 m., kada užregistruota daugiau nei 2000 šios rūšies paukščių. Nuo 1998 m. sibirinių gagų gausumas ėmė kasmet mažėti, o 2004 m. žiemą ties Lietuva žiemojo tik 212 šios rūšies individų. 2006–2007 m. žiemą ši tendencija taip pat išliko nepasikeitusi, t.y. paukščių gausa akivaizdžiai mažėjo – ties Lietuvos krantais maksimaliai užregistruota 124 žiemojančios sibirinės gagos. 2007-2008 metų žiemą situacija dar pablogėjo ir maksimaliai užregistruotos tik 56 sibirinės gagos, kurios stebėtos 2007 metų gruodžio 14 d. Tuo tarpu 2008 metų sausio mėn. maksimaliai užregistruotos tik 34 sibirinės gagos (sausio 28 d.). Toks žiemojančių sibirinių gagų gausumo mažėjimas gali būti įtakotas nepalankių antropogeninių veiksnių (pvz. žvejyba statomaisiais tinklais), ką patvirtina ir jų ženklus mažėjimas žiemos sezono metu (nuo 56 individų gruodžio mėn. viduryje iki 24 sausio pabaigoje) bei natūralių aplinkos sąlygų žiemavietėse ar perimvietėse. 2009 metais stebėtas šių paukščių populiacijos atsigavimas - kovo 12 d. užregistruotos 126 sibirinės gagos. 2009 metų gruodžio 9 d. stebėta viena grupelė gagų iš 8 paukščių nuo tilto. 2010 sausio 13 d. pakraščiai pašalę, todėl paukščių neįmanoma normaliai registruoti, išskyrus Palangos tiltą. Čia vienas sibirinės gagos patinas stebėtas klykuolių būrelyje.

*Migruojančių jūrinių erelių (Haliaeetus albicilla) sankaupos*

Jūrinių erelių sankaupų apskaitos 2010 metais vykdytos dviejose jų apsaugai išskirtose PAST - Nemuno deltoje bei Grybaulios žuvininkystės tvenkiniuose. Grybaulios žuvininkystės tvenkiniuose reguliarių apsilankymų metu vykdyti stebėjimai parodė, kad šioje teritorijoje nebesiformuoja rūšies sankaupos, o stebimi tik pavieniai paukščiai. 2010 metais apskaitų metu šioje teritorijoje jūrinių erelių neaptikta. Rūšies apskaitos nevykdytos ir Kuršių nerijos NP bei Kauno mariose, nes teritorijos nėra svarbios kaip rūšies sankaupų vietos.

**Jūrinių erelių sankaupų monitoringas Nemuno deltoje LTSLUB001**Analizės būdai.

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (jūrinių erelių maitinimosi ir poilsio vietose). Pastarieji pateikiami atskirame priede. Kadangi disponuota tik dalies teritorijos trijų metų duomenimis, adekvati monitoringo tikslams analizė negalėjo būti atlikta. Buvo apsiribota elementaria stebėjimo rezultatų santrauka ir nustatytos gausos pateikimu.

1 lentelė. Jūrinių erelių stebėjimų duomenų Kintų žuvininkystės tvenkiniuose suvestinė

Stebėjimo data	Paukščių skaičius	Pastabos
2006 09 22	5	1 suaugęs, 4 jaunikliai
2006 10 06	11	2 suaugę, 4 jaunikliai, 5 nesubrendę
2006 10 28	15	3 suaugę, 4 jaunikliai, 2 nesubrendę, 6 amžius nežinomas
2007 09 06	8	3 suaugę, 5 jaunikliai
2007 10 11	10	5 suaugę, 2 jaunikliai, 3 amžius nežinomas
2007 11 08	13	7 suaugę, 4 jaunikliai, 2 amžius nežinomas
2009 07 20	7	3 suaugę, 3 nesubrendę, 1 amžius nežinomas
2009 09 07	12	5 suaugę, 3 jaunikliai, 3 nesubrendę, 1 amžius nežinomas
2009 10 15	25	6 suaugę, 5 jaunikliai, 12 nesubrendusių, 2 amžius nežinomas
2010 07 26	3	1 suaugęs, 3 nesubrendę
2010 08 30	8	2 suaugę, 4 jaunikliai, 1 nesubrendęs, 1 amžius nežinomas
2010 09 24	40	5 suaugę, 33 jaunikliai, 2 amžius nežinomas

2 lentelė. Jūrinių erelių stebėjimų duomenų Rusnės saloje ties Vorusne suvestinė

Stebėjimo data	Paukščių skaičius	Pastabos
2009 07 27	7	2 suaugę, 3 jaunikliai, 2 nesubrendę
2009 09 06	5	1 suaugęs, 1 jauniklis, 2 nesubrendę, 1 amžius nežinomas
2009 10 14	9	3 suaugę, 2 jaunikliai, 2 nesubrendę, 2 amžius nežinomas
2010 07 26	3	2 suaugę, 1 nesubrendęs
2010 08 30	2	2 jaunikliai
2010 09 30	1	1 jauniklis

Trijų stebėjimo dienų metu Kintų žuvininkystės ūkio tvenkiniuose maksimaliai per dieną 2006 m. buvo suskaičiuota 15, 2007 m. – 13, 2009 metais - 25, o 2010 metais - 40 įvairaus amžiaus jūrinių erelių (1 lentelė). 2008 metais apskaitos neatliktos dėl specialistų trūkumo. Nors paskutiniaisiais metais tyrimai atlikti dviejuose taškuose, jie nėra pakankami jūrinių erelių sankaupų

gausos visoje PAST teritorijoje vertinimui. Ateityje, vienos ar kelių dienų metu reikėtų lauko stebėjimus planuoti žymiai didesnėje PAST dalyje, kad būtų galima nors ekstrapoliacijos būdu įvertinti bendrą gausą visoje teritorijoje. Būtinai stebėjimus reikėtų atlikti priešakinėje avandeltoje, Kniaupo įlankoje, Rusnės žuvininkystės tvenkiniuose ir Nemuno pakrantėse, t.y. svarbiausiose jūrinių erelių sankaujų vietose.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sankaujų apsaugos būklės įvertinimas)

Tokioje atviroje, nesudėtingo kraštovaizdžio vietoje buveinių savybių pokyčius pastebėti ir įvertinti būtų nesunku. Regimų grėsmių buveinių kokybei nepastebėta. Tik vietomis besimaitinančius paukščius baidė žvejai. Rūšies palankią apsaugos būklę stebėjimų vietoje gali užtikrinti tinkama palanki mitybinė bazė, t.y. gausūs žuvų ir vandens paukščių ištekliai. Kadangi šiuo metų Kintų žuvininkystės ūkio ekonominė būklė, panašu, yra gera, tikėtina, kad ūkis tęs savo veiklą ir iš esmės nekeis veiklos profilio. Tuo būdu būtų išsaugotos tinkamos jūrinių erelių mitybinės sąlygos.

## **Žiemojančių ir migruojančių paukščių sankaupų monitoringo apžvalga ir rekomendacijos**

Ateityje, planuojant išvardintų rūšių monitoringo stebėjimus, reikėtų atsižvelgti į ankstesniais tyrimų metais iškilusias problemas, kad surinkti medžiagą, būtiną rūšių sankaupų apsaugos būklei įvertinti. Sibirinių gagų monitoringui, kadangi ji tapo reta rūšimi, reikalinga daugiau pakartojimų. Kadangi migruojančių jūrinių erelių (*Haliaeetus albicilla*) sankaupų tyrimai Nemuno deltoje buvo vykdyti ne visoje PAST teritorijoje, jų rezultatai neleidžia įvertinti realios jūrinių erelių sankaupų gausos Nemuno deltoje. Ateityje, vienos ar kelių dienų metu reikėtų lauko stebėjimus planuoti žymiai didesnėje PAST dalyje, kad būtų galima nors ekstrapoliacijos būdu įvertinti bendrą gausą visoje PAST. Būtinai stebėjimus reikėtų atlikti priešakinėje avandeltoje, ties Kniaupo įlanka, Krokų lankos ežero pakrantėje, Rusnės žuvininkystės tvenkiniuose ir Nemuno pakrantėse, t.y. svarbiausiose jūrinių erelių sankaupų vietose.

## 6. Santrauka

Vadovaujantis Valstybinio aplinkos monitoringo nuostatų, patvirtintų aplinkos ministro 2002 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 160 (Žin., 2002, Nr. 40-1514), 15 punkto reikalavimais, 2010 m. stebėjimai buvo atlikti tik Natura 2000 teritorijų tinkle. Už Natura 2000 teritorijų tinklo ribų 2010 m. stebėjimai nebuvo atliekami. Natura 2000 teritorijų ribose medžiagą surinko ir analizei pateikė saugomų teritorijų direktorių specialistai. Visi surinkti duomenys surinkti duomenys buvo išanalizuoti ir įvertinti, atsižvelgiant į suplanuotas darbų apimtis bei metodinius monitoringo stebėjimų reikalavimus (pakartojimų skaičių, reikalavimus stebimiems parametrams). Taip pat ekspertiškai buvo vertinamas surinktų duomenų reprezentatyvumas, atsižvelgiant į ankstesnių metų informaciją apie stebimas rūšis bei jų registruojamus parametrus. Perinčių paukščių atveju, tyrimai buvo skirti rūšies vietinės populiacijos gausos ir jų buveinių savybių pokyčio įvertinimui, o migruojančių paukščių atveju, registruoti tik gausos parametrai.

Viso vykdyti 20 Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių perinčių populiacijų bei 3 migruojančių rūšių ar jų grupių sankaujų gausos įvertinimo bei pasiskirstymo ypatumų stebėjimai. Ir perinčių, ir migruojančių migruojančių paukščių stebėjimai vykdyti tik PAST. Surinkti duomenys parodė, kad:

- senesni duomenys, įvardinti kaip „gausos įvertinimas iki 2004“, dažnai rėmėsi ne metodiškai atliktų apskaitų, o turimų, dažniausiai fragmentišku, duomenų apie rūšies konkrečioje teritorijoje gausos ir paplitimo ypatumus įvertinimu, todėl 2004-2010 metų laikotarpiu vykstančių pokyčių palyginimui dažnai taikytas ekspertinis vertinimas, o ne statistiniai metodai;
- 2010 metų monitoringo tyrimuose dalyvavę stebėtojai, rūšių apskaitas dažniausiai vykdė ne pirmą kartą, žinojo tyrimų objektą ir jau buvo įgiję metodiškai vykdomų paukščių apskaitų patirties, todėl surinktų duomenų kokybė, daugumoje atveju, yra pakankamai gera, kad įvertinti vykstančius pokyčius;
- tačiau kai kuriose PAST surinkti duomenys negali būti naudojami bendroje analizėje, nes akivaizdžiai neatspindi realios situacijos teritorijoje;
- net ir metodiškai surinktų duomenų atveju, neretai trūksta stebėjimų pakartojimų ir duomenų imties, kad adekvačiai įvertinti vykstančius populiacijų būklės formavimosi procesus.

Tačiau, nepaisant visų stebėjimų metu sutiktų sunkumų ir duomenų trūkumų, perinčių paukščių rūšių vietinių populiacijų ir migruojančių paukščių sankaujų gausos pokyčio tendencijos pakankamai detalios aptartos aprašomuoju būdu. Išanalizuoti duomenys leidžia įvertinti rūšių apsaugos būklę, kas yra svarbiausia šiame Europos Bendrijos svarbos paukščių stebėsenos etape, ypač vertinant atskiros rūšies apsaugos efektyvumą, bei numatyti būtinas apsaugos priemones.

Tyrimų metu surinkta medžiaga leido įvertinti kiekvienos stebėtos rūšies perinčios populiacijos apsaugos būklę jų apsaugai svarbiose teritorijose.



## 7. Svarbiausi naudoti literatūros šaltiniai

- „Favourable conservation status“ – from legal interpretation to practical application. L.C. Charalambides (counsel). 10.12.2004. Guidance document for the „Habitats“ directive 92/43/EEC.
- Avdanin V., Viksne J., Zubakin V., Kishchinskij A., Litvinenko H., Lobkov E., Nechaev V., Firsova L., Flint V., Judin K. 1988. Ptyci SSSR. Chaikovyje. Nauka.
- BirdLife International. 2000. European bird populations: estimates and trends., Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 10).
- BirdLife International. 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 12).
- Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds). 1977. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Vol. I. Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S. & Simmons K.E.L. (eds). 1980. The birds of the western Palearctic. Vol. II. Oxford University Press, London.
- Cramp S. & Simmons K.E.L. 1983. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Vol. III. Waders to Gulls. Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S. (ed.) 1988. The Birds of the Western Palearctic. Vol. V. Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S. 1985. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. Vol. IV. Terns to Woodpeckers. Oxford University Press, Oxford.
- Dagys M., Švažas S., Žydelis R., Raudonikis L., Vaitkuvienė D. 2003. Žiemojančių vandens paukščių monitoringas. Monitoringo ataskaita AAA, 32 pp.
- Delany S., Scott D. 2002. Waterbird Population Estimates. Third Edition. Wetlands International Global Series No. 12. Wageningen, The Netherlands: Wetlands International.
- Gilbert G., Gibbons D.W. & Evans J. 1998. Bird monitoring methods. A manual of techniques for key UK species. Royal Society for the Protection of Birds.
- Lietuvos fauna. Paukščiai 1. 1990. V.Logminas (sud.).Vilnius: Mokslas.
- Lietuvos fauna. Paukščiai 2.1991. V.Logminas (sud.).Vilnius: Mokslas.
- Lietuvos perinčių paukščių atlasas. Petras Kurlavičius (red.) ir kt. 2006. Kaunas: Lututė.
- Raudonikis L. 2004. Europos Sąjungos reikšmės paukščiams svarbios teritorijos Lietuvoje. Lietuvos ornitologų draugija, Vilniaus universiteto Ekologijos institutas. Kaunas: Lututė.
- Raudonikis L. 2004. Lithuania. In: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 12)
- Raudonikis L., Stanevičius V., Brazaitis G., Sorokaitė J., Treinys R., Dagys M., Dementavičius D. 2006. Europos bendrijos svarbos gyvūnų rūšių monitoringo metodikos. Paukščiai. Vilnius: Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, Vilniaus universiteto Ekologijos institutas.
- Snow D.W. & Perrins C.M. 1998. The Birds of the Western Palearctic. Concise Edition, Vol. 1 & 2. Oxford University Press, Oxford.
- Tucker G.M. & Heath, M.F. 1994. Birds in Europe: their conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International.

**Priedas**

PATVIRTINTA

Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos  
prie Aplinkos ministerijos direktoriaus  
2010 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. V-53**EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS PAUKŠČIŲ RŪŠIŲ, KURIŲ APSAUGAI BŪTINA STEIGTI TERITORIJAS,  
MONITORINGO "NATURA 2000" TINKLE 2010 METŲ PLANAS**

Atsakingas vykdytojas	Monitoringo objektas	Monitoringo vietos pavadinimas	Stebimi parametrai ir matavimo vienetai	Stebėjimų dažnumas
<b>PERINTYS PAUKŠČIAI</b>				
Anykščių RPD	Gervė	Taujėnų-Užulėnio miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Pilkoji meleta	Taujėnų-Užulėnio miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Vidutinis genys	Taujėnų-Užulėnio miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Baltnugaris genys	Taujėnų-Užulėnio miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Lygutė	Šimonių giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Aukštaitijos NP ir Labanoro RPD	Žuvininkas	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis	Porų, lizdinių teritorijų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Lututė	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus

Biržų RPD	Jerubė	Biržų giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	3 kartus per metus
	Gervė	Biržų giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Pilkoji meleta	Biržų giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Biržų RPD	Tripirštis genys	Biržų giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Dzūkijos NP ir Čepkelių VGRD	Gervė	Čepkelių pelkė	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Lututė	Čepkelių pelkė	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Pilkoji meleta	Čepkelių pelkė	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Tripirštis genys	Čepkelių pelkė	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Kurtinys	Čepkelių pelkė, LTVARB002	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 kartus per metus
	Kurtinys	Karaviškių miškas, LTVARB004	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 kartus per metus
Dieveniškių IRPD	Lututė	Rūdininkų giria	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Tripirštis genys	Rūdininkų giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Dirvoninis kalviukas	Rūdininkų giria	Giedančių patinų, nerimaujančių ar su maistu suaugusių paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus

	Kurtinys	Rūdninkų giria, LTSALB002	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 kartus per metus
Dubysos RPD	Jūrinis erelis	Blinstrubiškio miškas	Pavienių paukščių, porų, užimtų lizdų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Dzūkijos NP ir Čepkelių VGRD	Lututė	Dainavos giria	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Lygutė	Dainavos giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Dzūkijos NP ir Čepkelių VGRD	Kurtinys	Dainavos giria, LTVARB005	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 kartus per metus
Kamanų VGRD	Pievinė lingė	Kamanų pelkė	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Kauno marių RPD	Jerubė	Būdos-Pravieniškių miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	3 kartus per metus
	Gervė	Būdos-Pravieniškių miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Vidutinis genys	Babtų-Varlupos miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Vidutinis genys	Būdos-Pravieniškių miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Baltnugaris genys	Babtų-Varlupos miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Baltnugaris genys	Būdos-Pravieniškių miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Tripirštis genys	Būdos-Pravieniškių miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus

Krekenavos RPD	Pilkoji meleta	Lančiūnavos miškas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Vidutinis genys	Lančiūnavos miškas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Vidutinis genys	Dotnuvos-Josvainių miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Baltnugaris genys	Lančiūnavos miškas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Kuršių nerijos NPD	Jūrinis erelis	Kuršių Nerijos nacionalinis parkas	Pavienių paukščių, porų, užimtų lizdų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Lygutė	Kuršių nerijos nacionalinis parkas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Dirvoninis kalviukas	Kuršių nerijos nacionalinis parkas	Giedančių patinų, nerimaujančių ar su maistu suaugusių paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Meldinė nendrinukė	Tyrų pelkė	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Meldinė nendrinukė	Svencelės pievos	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Aukštaitijos NP ir Labanoro RPD	Žuvininkas	Labanoro giria	Porų, lizdinių teritorijų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Gervė	Labanoro giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Lututė	Labanoro giria	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Lygutė	Labanoro giria	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus

	Dirvoninis kalviukas	Pabradės smiltpievės	Giedančių patinų, nerimaujančių ar su maistu suaugusių paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Kurtinys	Labanoro giria, LTSVEB002	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 kartus per metus
Metelių RPD	Rudė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai	Porų, pavienių patinų, vadų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Nendrinė lingė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Nemuno deltos RPD	Meldinė nendrinukė	Sausgalvių pievos	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Nemuno deltos RPD	Jūrinis erelis	Nemuno delta	Pavienių paukščių, porų, užimtų lizdų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Nendrinė lingė	Nemuno delta	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Pievinė lingė	Nemuno delta	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Stulgys	Nemuno delta	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Stulgys	Sausgalvių pievos	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Balinė pelėda	Nemuno delta	Paukščių, porų, lizdų, vadų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2-3 kartus per metus
	Paprastoji medšarkė	Nemuno delta	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Meldinė nendrinukė	Nemuno delta	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus

	Sodinė starta	Nemuno delta	Giedančių patinų, nerimaujančių ar su maistu suaugusių paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	3 kartus per metus
Nemuno kilpų RPD	Vidutinis genys	Balbieriškio miškas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Pajūrio RPD	Dirvoninis kalviukas	Nemirsetos smiltpievės	Giedančių patinų, nerimaujančių ar su maistu suaugusių paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Panemunių RPD	Baltnugaris genys	Padauguvos miškas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Tripirštis genys	Padauguvos miškas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Sirvėtos RPD	Stulgys	Svylos upės slėnis	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Sirvėtos RPD	Pilkoji meleta	Adučiškio-Guntauninkų miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Tripirštis genys	Adučiškio-Guntauninkų miškai	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Kurtinys	Gelednės miškas, LTSVEB004	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 kartus per metus
Tytuvėnų RPD	Pievinė lingė	Tyrulių pelkė	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Varnių RPD	Pievinė lingė	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Veisiejų RPD	Kurtinys	Pertako miškas, LTLAZB003	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 kartus per metus
Žemaitijos NPD	Jerubė	Žemaitijos nacionalinis parkas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	3 kartus per metus

	Pilkoji meleta	Plinkšių miškas	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Žuvinto BRD	Nendrinė lingė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Pievinė lingė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Porų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Gervė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Vidutinis genys	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Baltnugaris genys	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
	Meldinė nendrinukė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės	Giedančių patinų skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus

**PAUKŠČIŲ SANKAUPOS (neperintys)**

Pajūrio RPD	Sibirinė gaga	Baltijos jūros priekrantė	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	4 kartus per metus
Nemuno deltos RPD	Jūrinis erelis	Nemuno deltos regioninis parkas	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Kuršių nerijos NPD	Jūrinis erelis	Kuršių nerijos nacionalinis parkas	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Dzūkijos NP ir Čepkelių VGRD	Jūrinis erelis	Grybailios žuvininkystės tvenkiniai	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus
Kauno marių RPD	Jūrinis erelis	Kauno marios	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.), buveinės savybių pokytis	2 kartus per metus